

ຕົ້ນໄມ້ ປຽບເໝືອນປອດຂອງພວກເຮົາ

ດຣ. ບົວໄຂຄອນ ສະແຫວງສິກສາ

ແຕ້ມໂດຍ ກິງເງິນ ແສງດີ

Pha Tad Ke Botanical Garden - Luang Prabang

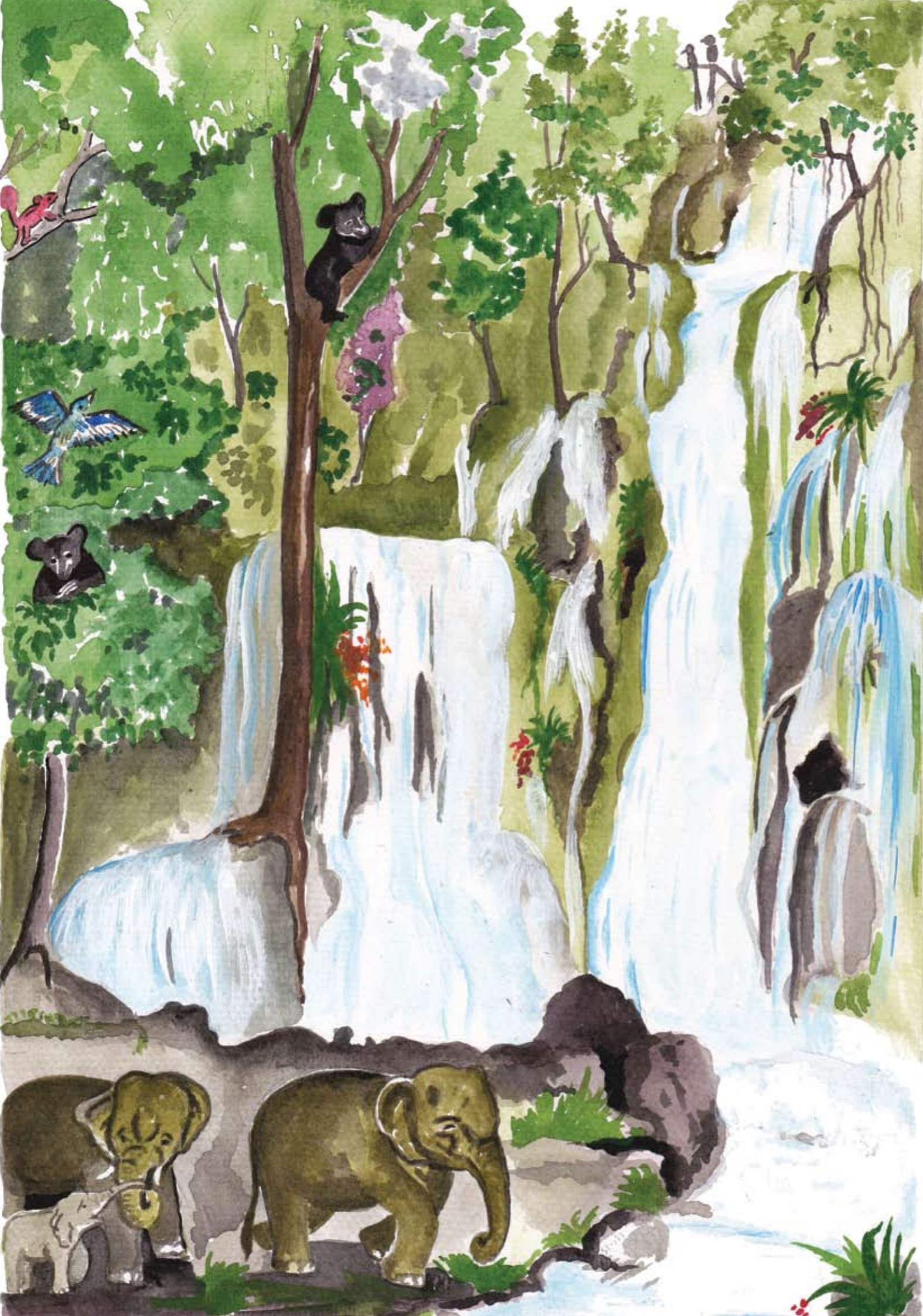
ຕົ້ນໄມ້ ປຽບເໝືອນປອດຂອງພວກເຮົາ

ດຣ. ບົວໄຂຄອນ ສະແຫວງສິກສາ
ແຕ້ມໂດຍ ກົງເງິນ ແສງດີ

Dr. Bouakhaykhone Svengsuksa
Drawings by Kongngern Sengdee

Pha Tad Ke Botanical Garden - Luang Prabang - 2011

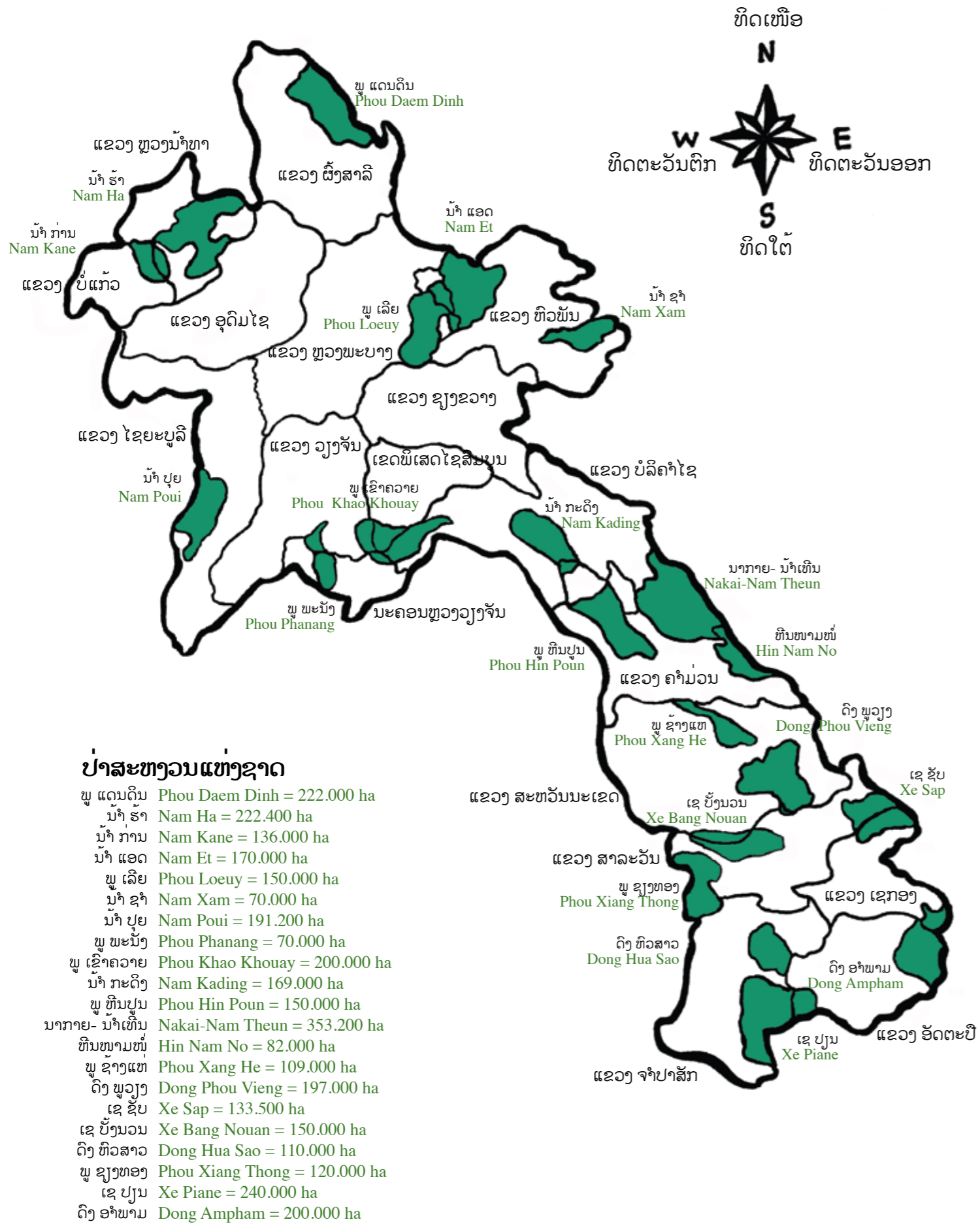
ຕົ້ນໄມ້ ປຽບເໝືອນປອດຂອງພວກເຮົາ

ຕົ້ນໄມ້ ແລະ ພັນພືດທົ່ວໄປ ໃຫ້ຫຍັງແດ່ແກ່ພວກເຮົາ ? ໃນຍຸກເທັກໂນໂລຊີໃໝ່ ການຜະລິດເຄື່ອງທຽມທົດແທນໄມ້ມີຫຼາຍຢ່າງ, ປະໂຫຍດທີ່ໄດ້ຈາກຕົ້ນໄມ້ຕໍ່ກັບ ຊີວິດຂອງຄົນເຮົາ ກໍຍັງຈະມີຫຼາຍຄືເກົ່າຢູ່ບໍ່ ?

ຕົ້ນໄມ້ ແລະ ພັນພືດທົ່ວໄປ ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນໃນຫຼາຍດ້ານ, ຜູ້ເປັນຕົ້ນໃຫຍ່ ກໍມີຫຼວງຫຼາຍ, ຜູ້ເປັນພືດຫຍ້າ ກໍມີພໍໄດ້ນັບ, ຜູ້ເປັນເຄືອນ້ອຍ ໄຕ່ຕາມໜ້າດິນ ແລະ ຫາວໄຕ່ໃສ່ຕົ້ນໃກ້ຄຽງ ຫຼື ແຄມຮົ່ວ ກໍມີນັບບໍ່ຖ້ວນ, ຜູ້ເປັນເຄືອໃຫຍ່ແຂງພໍ ປານລຳໄມ້ ພາດອົງໃສ່ຕົ້ນອື່ນ ຫຼື ໃສ່ຄ້າງອັນແຂງແກ່ນ ກໍມີມາກເຫຼືອຫຼາຍ, ຜູ້ເປັນ ກາຝາກ ອາໄສກິນນຳພືດອື່ນກໍຫາກມີພໍໄດ້ພົບ, ຜູ້ກິນມົດກິນແມງພໍປານໂຕສັດ ກໍ ຫາກມີ, ຜູ້ຢູ່ນຳຢູ່ໜອງຄອງບຶງ ຕົນໂຕປຽກຊື່ນ ກໍພໍມີ ບໍ່ຫຼາຍ,.....ພືດພັນໄມ້ເຫຼົ່ານັ້ນ ກໍມີຈັ່ງຫວະການເຕີບໃຫຍ່ບໍ່ຄືກັນ ແລະ ອາຍຸຍາວນານຕ່າງກັນ, ຊຳບໍ່ພໍ ປະໂຫຍດ ທີ່ໃຫ້ກໍແຕກຕ່າງກັນ ດັ່ງຜູ້ໃຊ້ບໍລິໂພກໄດ້, ຜູ້ໃຊ້ເປັນຢາ, ຜູ້ໃຊ້ໃນການກໍ່ສ້າງເຮືອນ ຊານ ສະຖານທີ່, ແຕ່ປະໂຫຍດອັນໜຶ່ງທີ່ຄືກັນແມ່ນ ການດູດຊັບເອົາອາຍກາກໂບນິກ ຫຼື ເອີ້ນອີກວ່າ ອາຍຄາກໂບໄດອີກຊາຍ ທີ່ເປັນທາດເບື້ອແກ່ສິ່ງມີຊີວິດທຸກໆປະເພດ ແລະ ສະໜອງອີກຊີເຈນສູບັນຍາກາດ ອັນເຮັດໃຫ້ອາກາດປອດໄສ ເພື່ອໃຫ້ພວກເຮົາ ແລະ ຝູງສິ່ງມີຊີວິດທັງຫຼາຍ ສາມາດຫາຍໃຈເອົາໄດ້.

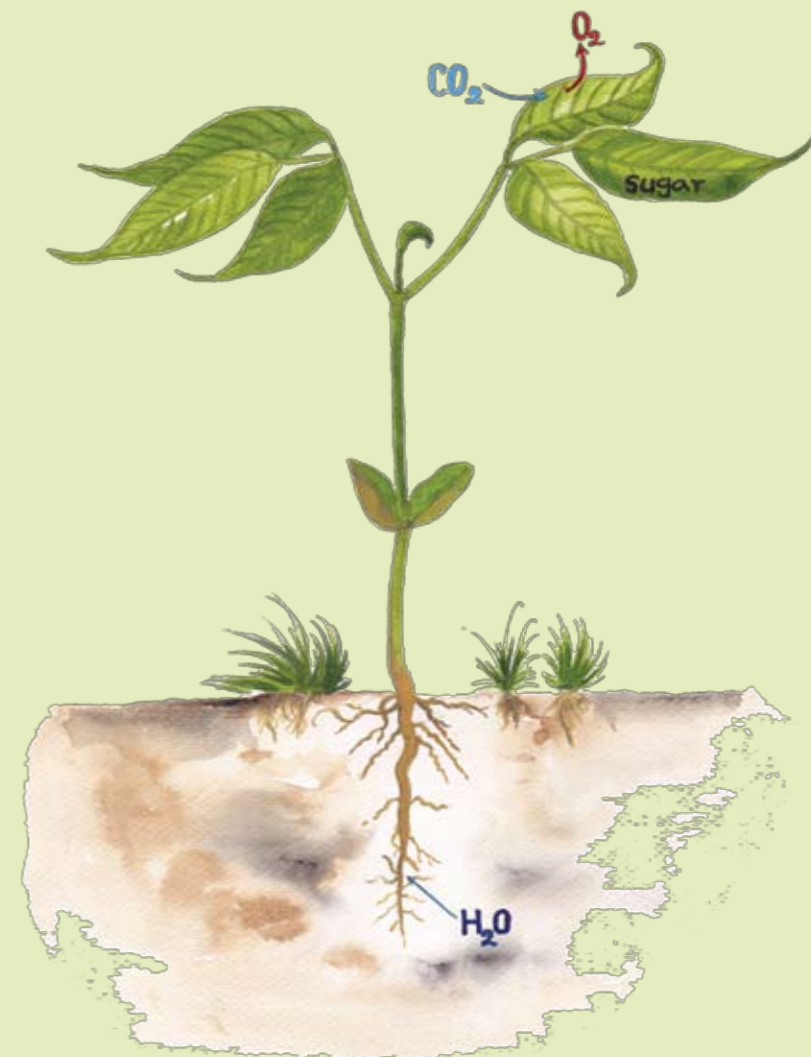
ປະເທດລາວ ເປັນປະເທດທີ່ຍັງມີຄວາມອຸດົມສົມບູນທັງດ້ານຊັບພະຍາກອນທຳມະ ຊາດດ້ານຊີວະນານາພັນຫຼາຍຢູ່ ທຽບໃສ່ປະເທດອອ້ມຂ້າງ ຊຶ່ງພວກເຮົາທັງໝົດ ຕ້ອງ ໄດ້ປົກປັກຮັກສາເພື່ອໄວ້ເປັນມໍລະດົກອັນລຳຄ່າແກ່ຄົນລຸ້ນຫຼັງ. ລັດຖະບານລາວ ກໍມີ ຄວາມເປັນຫວ່ງເປັນໄຍຕໍ່ມໍລະດົກອັນລຳຄ່ານີ້ສະເໝີມາ ແລະ ເພື່ອຊ່ວຍໃນການປົກ ປັກຮັກສານີ້ ເພິ່ນຈຶ່ງໄດ້ສ້າງຕັ້ງປ່າສະຫງວນແຫ່ງຊາດແຕ່ປີ 1993 ເປັນຕົ້ນມາ ແລະ ມາຮອດທຸກວັນນີ້ ປ່າສະຫງວນແຫ່ງຊາດມີຈຳນວນ 21 ແຫ່ງແລ້ວ. ນອກນັ້ນ ແຕ່ລະ ທ້ອງຖິ່ນຍັງມີປ່າສະຫງວນຂອງຊຸມຊົນຂັ້ນຕ່າງໆ ເຊັ່ນຂັ້ນແຂວງ, ຂັ້ນເມືອງ ແລະ ຂັ້ນ ບ້ານ. ລວມທັງໝົດ ເຂດອະນຸລັກໄດ້ກວມເອົາເຖິງ 21 % ຂອງເນື້ອທີ່ຂອງປະເທດ. ວິຖີຊີວິດຂອງຄົນລາວ ຕິດພັນກັບປ່າໄມ້ ແລະ ຕົ້ນໄມ້ມາແຕ່ຊ້ານານ ບໍ່ວ່າ ທາງດ້ານ ອາຫານ, ທາງດ້ານຮີດຄອງປະເພນີ, ທາງດ້ານສາດສະໜາ ແລະ ສ່ວນໜຶ່ງຂອງຫວັານ ຢາທານັງ ເຖິງແມ່ນວ່າ ຢາຫຼວງຈະເຂົ້າມາມີບົດບາດຫຼາຍຢູ່ກໍຕາມ ຈົນເຮັດໃຫ້ການ ດຳລົງຊີວິດແບບບໍ່ມີສ່ວນຂອງຕົ້ນໄມ້ຈະເປັນໄປໄດ້ຍາກ.

ຮູບ 1: ຮູບ ສັດ ແລະ ຄົນຢູ່ກັນຢ່າງມີຄວາມສຸກໃນປ່າທຳມະຊາດທີ່ອຸດົມສົມບູນ

ຮູບ 2: ການແຈກຢາຍປ່າສະຫງວນແຫ່ງຊາດໃນ ສປປ ລາວ

ໃນປື້ມຫົວນີ້ ຜູ້ອ່ານຈະໄດ້ຮັບຮູ້ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບລັກສະນະຂອງຕົ້ນໄມ້ຈຳນວນໜຶ່ງ ໂດຍ ຜ່ານການສັງເກດແບບງ່າຍດາຍ. ຕົ້ນໄມ້ທີ່ບັນລະຍາຍມາໃນທີ່ນີ້ ອາດມີຖິ່ນກຳເນີດ ໃນເຂດເອເຊຍຕະວັນອອກສຽງໃຕ້ ຫຼື ໃນປະເທດເຮົາເອງ ຫຼື ແມ່ນ ຕົ້ນໄມ້ທີ່ມາຈາກ ຖິ່ນອື່ນແດນໄກ ແຕ່ຫາກຕິດພັນ ແລະ ໃກ້ຊິດກັບການດຳລົງຊີວິດຂອງຊາວລາວ ມາ ໄດ້ຫຼາຍເຊັ່ນຄົນ ຈົນຕົ້ນນັ້ນໆໄດ້ປັບຕົວຈາກສະພາບແວດລ້ອມເດີມຂອງມັນມາເຂົ້າ ກັບດິນຟ້າອາກາດຂອງບ້ານເຮົາ ແລະ ຄົນເຮົາກໍໄດ້ປັບຕົວເຂົ້າກັບຕົ້ນພວກນັ້ນໆໄດ້ ຢ່າງກົມກຽວ. ຜູ້ອ່ານຍັງຈະໄດ້ຮູ້ອີກວ່າ ຕົ້ນນັ້ນໆໃຫ້ປະໂຫຍດຫຍັງແດ່ແກ່ພວກເຮົາ, ບາງ ຊະນິດກໍໄດ້ມີການຂຸດຄົ້ນຫຼາຍ ຈົນຕົກຢູ່ໃນສະພາບໄພຂົ່ມຂູ່ວ່າຈະດັບສູນ. ເມື່ອໄດ້ອ່ານແລ້ວ ຜູ້ອ່ານຈະມີຄວາມຄິດຄວາມເຫັນແນວໃດ ຕໍ່ກັບການຊົມໃຊ້ພັນໄມ້ ທີ່ກ່າວມາໃນປື້ມນີ້ ຫຼື ບໍ່ໄດ້ກ່າວມາໃນທີ່ນີ້ ເພື່ອຈະໃຫ້ມີການໃຊ້ແບບປະຢັດ, ຍືນຍົງ ແລະກຸ້ມຄຳເຖິງທີ່ສຸດ ພ້ອມດຽວກັນ ຈະເຮັດແນວໃດ ເມື່ອເວລາຖ່າຍພາບ ຈາກອາວະ ກາດຈິງຈະເຫັນພື້ນທີ່ສີຂຽວ ເພີ່ມຂຶ້ນ ທັງໃນເຂດອະນຸລັກ ແລະນອກເຂດ ອະນຸລັກ ຂອງປະເທດລາວ. ທີ່ນັ້ນ ຈະແມ່ນພື້ນທີ່ໄຮ້ສາວາສິ່ງຢູ່ກັນຢ່າງມີຄວາມສຸກ ຮວມ ກັບຜູ້ຄົນໂດຍປັດສະຈາກໄພອັນຕະລາຍ ທັງຫຼາຍທັງປວງ.

ຮູບ 3: ແຜ່ນວາດສະແດງການດູດຊັບ ເອົາອາຍຄາກໂບໄດອີກຊາຍ ແລະ ການປ່ອຍ ອີກຊີເຈນອອກຂອງຕົ້ນໄມ້

ຕົ້ນຈື່ວ [Ton Ngiou]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Ceiba pentandra*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Kapok tree, Silk Cotton tree, Ceiba

ຕົ້ນຈື່ວ ເປັນໄມ້ທີ່ມີສາຍຍາດດຽວກັນກັບ ຕົ້ນຖົ່ວລຽນ, ຕົ້ນຈື່ວປ່າ ຫຼື ຈື່ວຜາ, ຕົ້ນຈື່ວ ດອກແດງ ແລະ ຕົ້ນບາວບັບ ທີ່ເກີດຢູ່ປ່າຄັງ ທະວີບອາຟຼິກກາ. ຖ້າປ່ອຍໃຫ້ພັນໄມ້ ຊະນິດນີ້ ເກີດຕາມທຳມະຊາດ ມັນເປັນຕົ້ນໃຫຍ່ຫຼາຍ, ສູງເຖິງ 30 ຫາ 40 ມ ພຸ້ນໃດ ແຕ່ ຢູ່ບ້ານເຮົາມັກຮາກໄມ້ຊະນິດນີ້ຫຼາຍ ອາດແມ່ນຍ້ອນເປັນໄມ້ທີ່ເຕີບໃຫຍ່ໄວຫຼາຍ ກໍ່ເປັນໄດ້ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ກວມເອົາໝູ່ຫຼາຍໂພດ. ໝ້າຕັດຂອງລຳຕົ້ນໃຫຍ່ໆນີ້ສາມາດ ກວ້າງ ເຖິງ 2 ມ. ຕົ້ນຈື່ວຈຳແນກອອກໄດ້ງ່າຍ ຍ້ອນມີບາງລັກສະນະເດັ່ນຈຳນວນໜຶ່ງ ເຊັ່ນ ເປັນຕົ້ນຕັ້ງຂຶ້ນຊື່, ເວລາຍັງອ່ອນ ຕົ້ນມີເປືອກບາງ, ກ້ຽງ, ອອກສີຂຽວ. ງ່າ ແຕກ ອອກເປັນສອງ ຫາສາມງ່າຍອຍຢູ່ລະດັບໃກ້ຄຽງກັນ. ເມື່ອຂະຫຍາຍໄປໄດ້ໄລຍະໜຶ່ງ ຈະມີໜາມແຂງ ແລະ ແຫຼມຢັງຢາຍຢູ່ຕາມລຳຕົ້ນ, ເປືອກສີຂຽວ ກໍ່ກຳລິງ, ເມື່ອ ເປັນ ຕົ້ນແກ່ແລ້ວ ໝາກຄ່ອຍໆໝົດໄປ, ສີຂອງລຳຕົ້ນກໍ່ອ່າວເປັນສີນ້ຳຕານແກມສີໝິນ ໄປຊັກໃຊ້, ເຮືອນຍອດເຫວີອອກ ບໍ່ພຽງກັນປານໃດ, ງ່າ ມັກມີຢູ່ປາຍໆຂອງຕົ້ນ. ຕົ້ນ ຈື່ວ ແມ່ນໄມ້ຜັດປ່ຽນໃບຕະຫຼອດລະດູແລ້ງ ກ່ອນທີ່ຈະອອກດອກ. ໃບ ແມ່ນໃບປະ ສົມແບບນິ້ວມື, ມີໃບຍ່ອຍ 5 ຫາ 9 ໃບ, ຂະໜາດຫຼຸດລື່ນກັນ. ໃບຍ່ອຍໃບກາງໃຫຍ່ ກວ່າໝູ່ສຸດ. ດອກອອກເປັນຈຸ່ມສັ້ນໆ, ມີ 3 ຫາ 6 ດອກຕໍ່ຈຸ່ມ. ດອກສີຂາວໄຂ່ ຫຼື ສີຂາວອົມສີປົວອ່ອນໆ, ກາບດອກສີຂຽວຕິດກັນເປັນຮູບຈອກ, ພື້ນລື່ນກີບດອກຂຶ້ນມາ ແມ່ນເກສອນຊຶ່ງອອກສີສົ້ມ ຕັດກັບສີຂອງກີບດອກ ເຮັດໃຫ້ເຮົາແນມເຫັນແຕ່ໄກ. ໝາກເປັນຮູບທໍ່ກົມ ສ້ວຍກົກ ສ້ວຍປາຍ, ສີຂຽວເຫຼື້ອມ, ບາດເວລາແກ່ ຈະອອກ ສີນ້ຳຕານ. ເມື່ອຫາກແກ່ເຕັມທີ່ ແລະແຫ້ງ ໝາກຈະແຕກເຮັດໃຫ້ນວນຈື່ວທີ່ຖືກຈັດ ແໜ້ນຢູ່ພາຍໃນຢ່າງເປັນລະບຽບແຕກຊະອອກ. ອັນເຮັດໃຫ້ແກ່ນຊຶ່ງຝັງໃນນວນຈື່ວ ປົວໄປໄດ້ໄກ ຊຶ່ງເປັນການຊ່ວຍໃຫ້ການແຜ່ພັນຂອງໄມ້ຊະນິດນີ້ກວ້າງອອກໄປ. ເດີມ ຕົ້ນຈື່ວມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ໃນເຂດອາເມຣິກາກາງ (ປະເທດເມັກຊິກໂກ ແລະ ປະເທດໃນແຖບໝູ່ເກາະກາຣາອິບ) ກວມມາຮອດພາກເໜືອ ຂອງອາເມຣິກາໃຕ້ ແລະ ເຂດຕາເວັນຕົກ ຂອງທະວີບອາຟຼິກກາ. ມັນຖືກນຳມາປູກໃນເຂດເອເຊຍ ຍ້ອນການແຜ່ພັນແບບທຳມະຊາດ ງ່າຍດາຍ ຫຼື ຜ່ານການປູກ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ໄມ້ຊະນິດ ນີ້ແຜ່ຫຼາຍ ແລະ ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກດີ. ໃນຖິ່ນເດີມຕົ້ນຈື່ວເກີດໃນປາຕິບ, ສາມາດສູງເຖິງ 70 ມ ພຸ້ນ. ຍິ່ງ ຕົ້ນໄດ້ຫຼາຍປີເທົ່າໄດ້ ຍິ່ງມັກມີປີກຮາກຊຶ່ງຄວາມສູງອາດເທົ່າກັບ ສອງເທື່ອຄົນພຸ້ນ, ປີກຮາກໄຕ່ຕາມໜ້າດິນ ຢູ່ບໍລິເວນຕີນຕົ້ນອັນເຮັດໃຫ້ຕົ້ນມີຄວາມ

ສວຍງາມ ແລະ ເພີ່ມຄວາມມະຫັດສະຈັນຂຶ້ນ. ທຸກຊັ້ນສ່ວນຂອງຕົ້ນໆລ້ວນແຕ່ມີປະໂຫຍດໃນຊີວິດປະຈຳວັນທັງນັ້ນ ແລະ ຊັ້ນສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້ຫຼາຍກວ່າໝູ່ ກໍ່ແມ່ນນວນໆ. ຢູ່ປະເທດເຮົາ ແຕ່ກ່ອນມີການໃຊ້ໆເຮັດເສື້ອ, ໝອນ, ເຄື່ອງນອນ ແລະ ເຄື່ອງໃຊ້ອື່ນຫຼາກຫຼາຍຢ່າງ ແຕ່ປະຈຸບັນ ຖືກທົດແທນດ້ວຍເຄື່ອງທຽມຫຼາຍກວ່າ ເຖິງວ່າຄຸນຄ່າຈະທຽບກັນບໍ່ໄດ້ກໍຕາມ. ຫຼາຍປະເທດໄດ້ປູກຕົ້ນໆ ເປັນສິນຄ້າ ດັ່ງ ປະເທດອິນໂດເນເຊຍ, ມາເລເຊຍ, ຟີລິບປິນ ແລະ ບັນດາປະເທດໃນເຂດພາກເໜືອ ຂອງອາເມຣິກາໃຕ້. ໃນເວລາ ທີ່ບັນຫາພາວະໂລກຮ້ອນກຳລັງຄຸກຄາມ ໂລກຂອງເຮົາ ການທີ່ຈະນຳໃຊ້ໆທົດແທນເຄື່ອງທຽມຂ້າງເທິງນີ້ເປັນສິ່ງເໝາະສົມທີ່ສຸດ. ສ່ວນ ດອກໆຂາວລາວຍັງໃຊ້ເປັນຜັກ, ນອກນັ້ນ ດອກຍັງເປັນແຫຼ່ງນ້ຳຫວານທຳມະຊາດ ອັນຫຼວງຫຼາຍໃຫ້ແກ່ແມ່ເຜິ້ງອີກດ້ວຍ, ແກ່ນທີ່ເຫຼືອຈາກການແຍກເອົາໆແລ້ວກໍຍັງນຳມາເຮັດສະບູ, ເປັນສ່ວນປະກອບຂອງອາຫານສັດ ແລະ ໃຊ້ເປັນສ່ວນປະກອບຂອງພູມປູກສະບັ່ງຂອງເຫັດ. ສຸດທ້າຍໃບ ແລະ ຮາກໃຊ້ເຮັດຢາພື້ນເມືອງອີກດ້ວຍ.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໆ
 ຮູບ 2: ຮູບຊໍ່ດອກ ແລະ ໃບ
 ຮູບ 3 : ຮູບໝາກໆ
 ຮູບ 4: ຮູບນວນໆ

ຕົ້ນໆມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດອາເມຣິກາກາງກວມມາຮອດພາກເໜືອຂອງອາເມຣິກາໃຕ້ ແລະ ເຂດຕະເວັນຕົກຂອງທະວີບອາຟຼິກກາ. ໃນຖິ່ນເດີມຕົ້ນໆສູງເຖິງ 70 ມ, ສ່ວນໃນແຖບເອເຊຍ ມັນສາມາດສູງຮອດ 30-40 ມ ເທົ່ານັ້ນ. ຕົ້ນໆອ່ອນມີໜາມແຂງຢາຍຕາມລຳຕົ້ນ ແຕ່ບາດເວລາ ເປັນຕົ້ນເກົ່າແລ້ວ ໜາມຈະໝົດໄປແຕ່ ຕົງກັນຂ້າມ ປົກຮາກມີຫຼາຍຂຶ້ນ ແລະ ມີຂະໜາດໃຫຍ່ອີກດ້ວຍ.

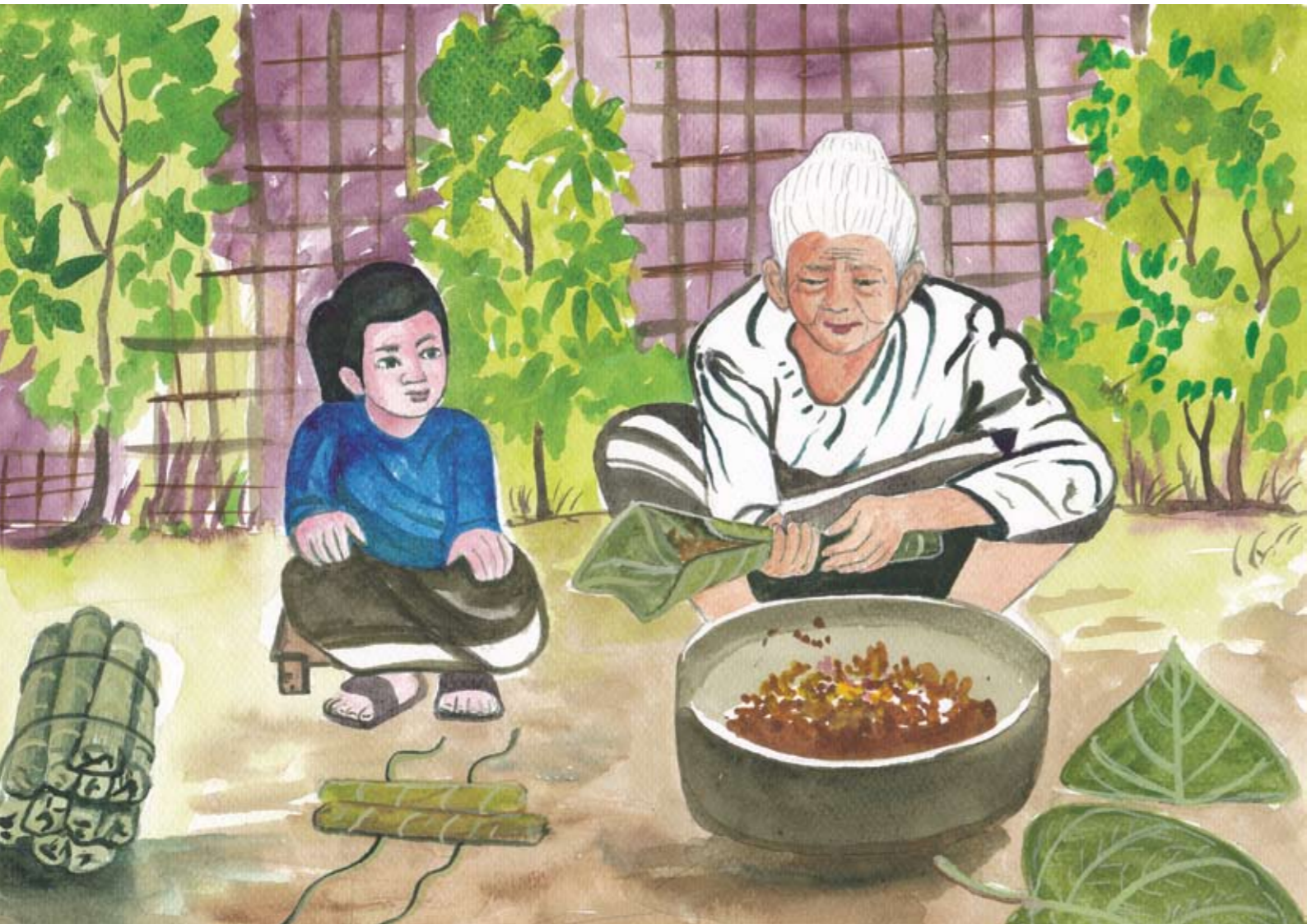
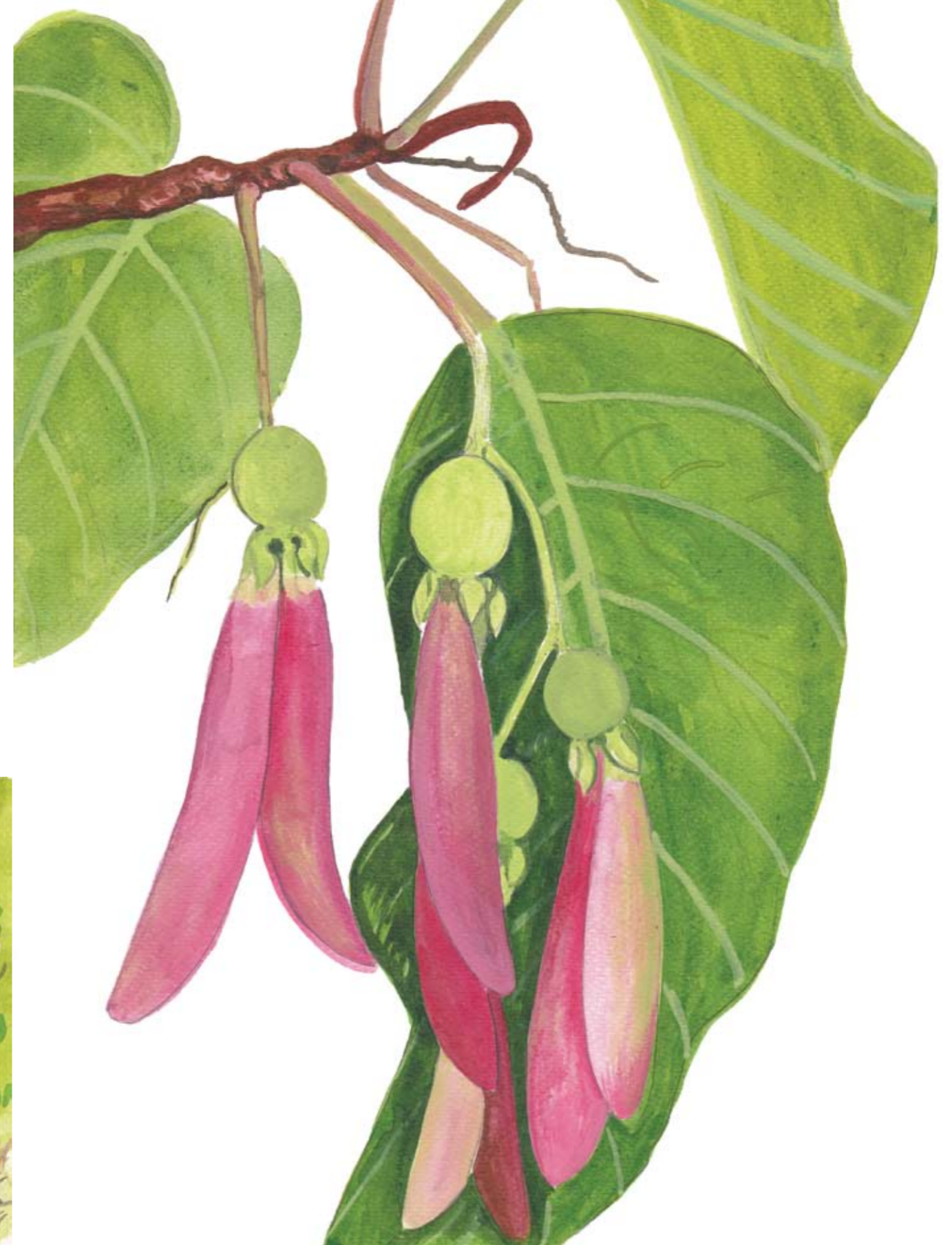
ຕົ້ນກຸງ [Ton Koung]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Dipterocarpus tuberculatus*

ຕົ້ນກຸງ ແມ່ນພັນໄມ້ທີ່ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັບຕົ້ນຍາງ, ຕົ້ນຈິກ, ຕົ້ນຮັງ, ຕົ້ນຕະແບງ, ຕົ້ນຊີ, ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຕົ້ນກຸງ ເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ຕິດພັນກັບຊີວິດປະຈຳວັນຂອງຄົນລາວທົ່ວໄປຫຼາຍສົມຄວນໃນສະໄໝກ່ອນ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນນີ້ ຄົນລຸ້ນໃໝ່ສ່ວນຫຼາຍ ບໍ່ຮູ້ຈັກເສຍແລ້ວ ນອກຈາກວ່າແມ່ນຄົນລຸ້ນໃໝ່ ທີ່ຍັງຕິດພັນກັບຊົນນະບົດແດ່. ຕົ້ນກຸງມີບາງລັກສະນະທີ່ຊ່ວຍໃນການຈຳແນກອອກຈາກເພື່ອນໆຮ່ວມຕະກຸນດຽວໄດ້ເປັນບາງຈຸດ ດັ່ງໄມ້ກຸງເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດກາງ ຫາຂະໜາດໃຫຍ່, ສູງແຕ່ 20 ຫາ 30 ມ, ລຳຕົ້ນຕັ້ງຊື່, ເປັນທໍກົມ, ສີໝົນ ຫຼື ສີໝົນອອກດຳ, ມີຮອຍແຕກເທິບເປັນຮ່ອງເລິກຕາມລວງຍາວ, ງ່າຊັນຂຶ້ນແຕ່ເປັນງ່າເລັກງ່ານ້ອຍ ຄົດໆໂງໆ. ໃບ ເປັນໃບດຽວ, ຂະໜາດໃຫຍ່, ລວງກວ້າງຮອດ 30 ຊມ, ລວງຍາວ 35-40 ຊມ, ແຜ່ນໃບຫຍາບ, ກ້ຽງ ຫຼື ມີຂົນຫ່າງໆ, ຕົ້ນໃບວຳເປັນຮູບຫົວໃຈ, ໃບອ່ອນ ອອກສີນ້ຳຕານ ແກມສີແດງ, ໃບແກ່ສີຂຽວອ່ອນແກມສີເຫຼືອງອ່ອນໆ. ຕົ້ນໄມ້ກຸງ ເປັນໄມ້ຜັດປຽນໃບ, ໃບລົ່ນໄລຍະສັ້ນໆ, ຍອດອ່ອນປົ່ງໃໝ່ ມີກາບສີເທົາຫຸ້ມໄວ້, ກາບມີຂົນສັ້ນໆ. ດອກອອກເປັນຊໍ່ສັ້ນ ອອກຕາມຫຼັບໃບ ຫຼື ປາຍກິ່ງ, ດອກມີ ສີມ່ວງອົມສີແດງ ຫາສີບົວແກມສີມ່ວງ, ແຄມຂອງກົບດອກເປັນສີຂາວໄຂ, ທັງໝົດກົບດອກ ຈັບວຽນກັນ ເຮັດໃຫ້ມີຄວາມສວຍງາມພິເສດ. ເມື່ອເປັນໝາກໆມີປົກ, ປົກຍາວ 2 ປົກ, ປົກສັ້ນພໍເຫັນເປັນຕິ່ງ 3 ປົກ, ປົກຍາວສີບົວອ່ອນແກມສີແດງອ່ອນ, ມີກ່າງກາງ 1 ກ່າງ ແລະ ກ່າງຂ້າງ 2 ກ່າງ. ຕົ້ນກຸງ ເກີດໃນປ່າໂຄກມີໄມ້ຜັດປຽນໃບ ທີ່ມີພືດພັນຕະກຸນຕົ້ນຍາງເປັນຈຳນວນເດັ່ນ, ພົບປະປົນກັບພັນໄມ້ອື່ນ ຫຼື ບາງຄັ້ງກໍພົບແຕ່ໄມ້ພັນນີ້ລ້ວນໆ, ພົບຢູ່ເຂດຕຳຈົນເຖິງບ່ອນທີ່ມີລະດັບຄວາມສູງ 1300 ມ ໃນປະເທດ ບັງກະລາເທດ, ມຽນມາ, ໄທ, ຫວຽດນາມ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ລາວ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ຖືກນຳໃຊ້ ແມ່ນໃບຊຶ່ງເພິ່ນເອົາໃຊ້ທໍ່ເຄື່ອງໄດ້ທຸກຢ່າງນັບທັງອາຫານການກິນໃນສະໄໝກ່ອນ ແຕ່ໃນປະຈຸບັນໄດ້ເຊົາໃຊ້ແລ້ວ ແລະ ທົດແທນດ້ວຍແຜ່ນເຈ້ຍ ຫຼື ຖົງເຈ້ຍ ຫຼື ຖົງຢາງປັດສະຕິກ, ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ນອກນັ້ນ ການສານໃບຕອງກຸງ ເປັນແຜ່ນເພື່ອມຸງເຮືອນ ແລະ ເຮັດຝາຂັ້ນຫ້ອງ ກໍຍັງມີຢູ່ໃນຊົນນະບົດຢູ່. ສ່ວນວ່າໄມ້ ຊຶ່ງເປັນໄມ້ເນື້ອແຂງທົນທານ ຕໍ່ມອດແມງສົມຄວນເພິ່ນນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນ, ເຮັດໄມ້ອັດທີ່ມີລວດລາຍງາມພໍສົມຄວນສຳລັບໃຊ້ໃນການຕິບແຕ່ງພາຍໃນ. ສຸດທ້າຍ ຂີ້ຕົກທີ່ມາຈາກນ້ຳມັນຂອງພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ຊຶ່ງຕົກຫລິ້ນຈາກຕົ້ນໄມ້ກຸງເອງ ເພິ່ນເອົາມາໃຊ້ຢາເຮືອ ແລະ ປະສົມກັບ ນ້ຳມັນຢາງແລະ ເສດໄມ້ໂດກ ເຮັດໃຫ້ມຸ່ນ ເພື່ອເຮັດກະບອງສຳລັບໄຕ້ຈົນຮອດເທົາທຸກວັນນີ້.

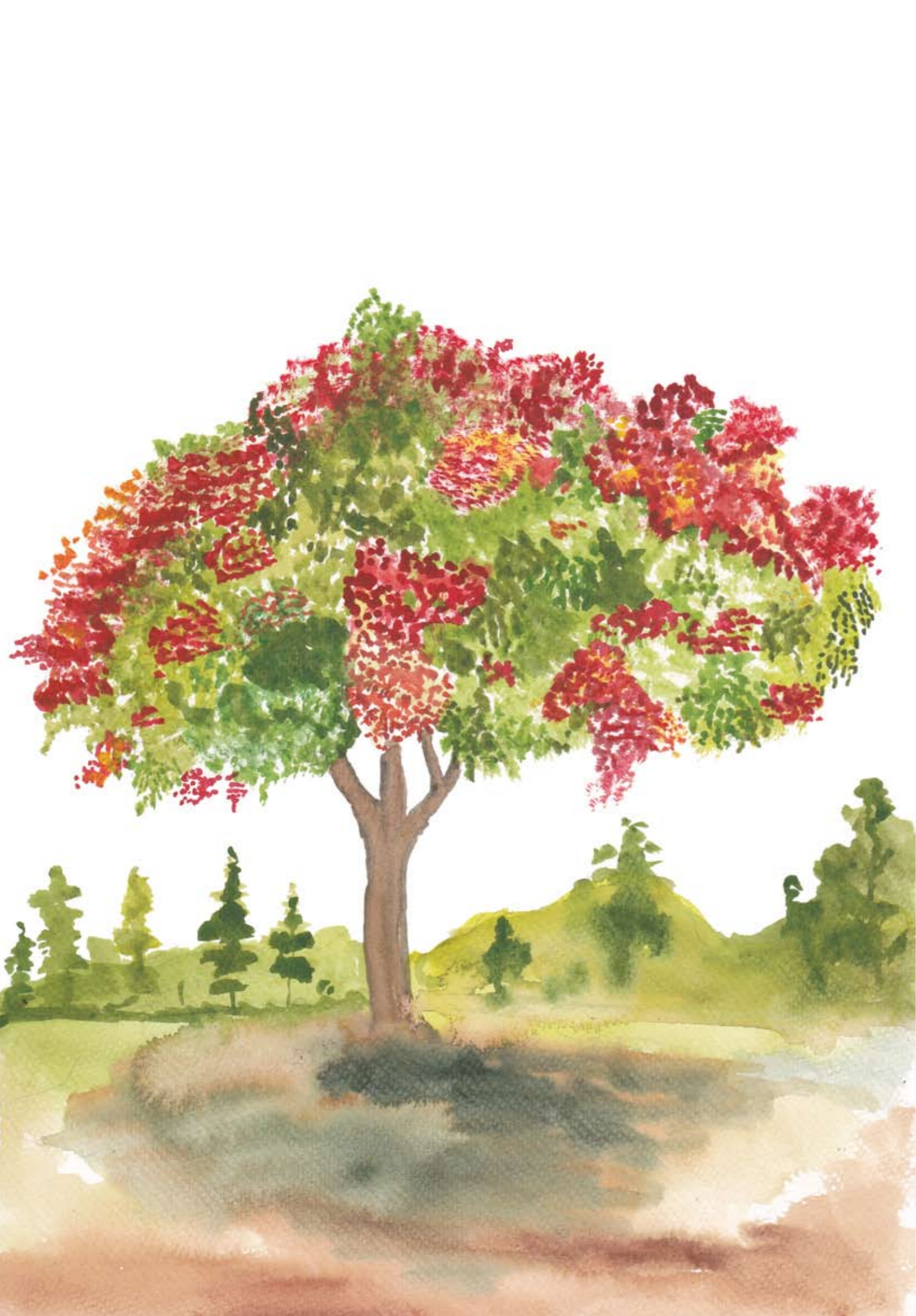

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນກຸງ
- ຮູບ 2: ຮູບຊົງດອກ
- ຮູບ 3: ຮູບກະບອງທີ່ເຮັດຈາກເສດໄມ້ມຸ່ນ, ຂີ້ຕົກ ແລະ ນໍ້າມັນຢາງ
- ຮູບ 4: ຮູບໝາກອອນ

ໄມ້ກຸງ ເກີດຢູ່ປ່າໂຄກໃນປະເທດ ບັງກະລາເທດ, ມຽນມ້າ, ໄທ, ຫວຽດນາມ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ລາວ. ແຜ່ນໃບໃຫຍ່, ຫຍາບໃຊ້ຫໍ່ເຄື່ອງ, ມຸງເຮືອນ, ເຮັດຜາຂັ້ນຫ້ອງ. ໄມ້ໃຊ້ກໍ່ສ້າງບ້ານເຮືອນ ແລະ ເຮັດໄມ້ອັດ. ຂີ້ຕົກໃຊ້ເຮັດກະບອງ ຊຶ່ງເປັນວັດຖຸແປ ຊະນິດຫນຶ່ງໃນກຸ່ມເຄື່ອງປ່າຂອງດົງ.

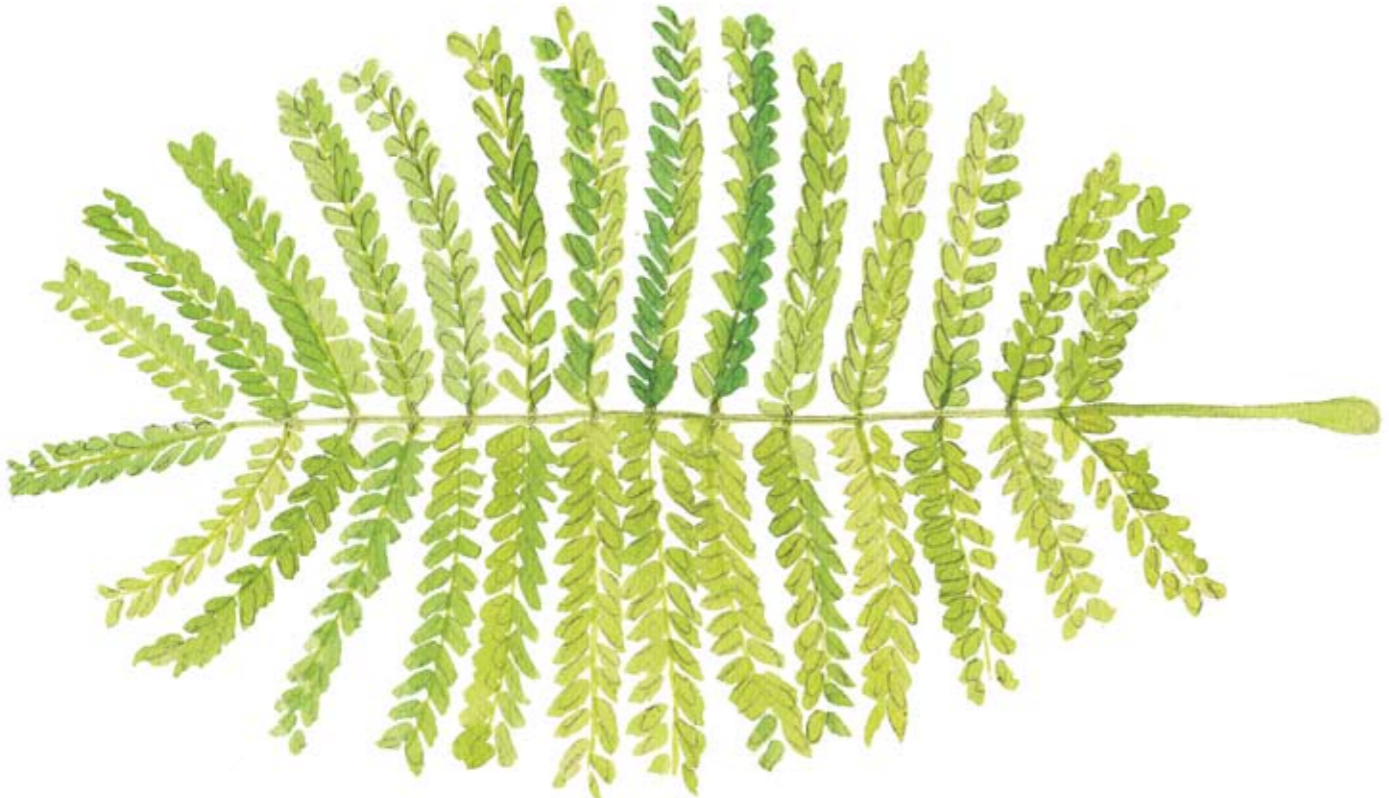
ຕົ້ນຜາງ, ຕົ້ນດອກຫາງຍຸງ [Ton Fangdaeng, Ton Hangnjoung]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Delonix regia*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Flamboyant, Flame of the forest, Flame tree, Peacock flower tree, Royal poinciana

ຕົ້ນຜາງ ຫຼື ຕົ້ນດອກຫາງຍຸງ ເປັນໄມ້ທີ່ຮ່ວມຕະກູນດຽວກັບຕົ້ນໝາກຂາມ, ຕົ້ນຂີ້ເຫຼັກ, ຕົ້ນແຕ້ຄ່າ, ແຕ້ໜາມ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ... ແຕ່ ຕົ້ນດອກຫາງຍຸງເປັນ ຕົ້ນທີ່ຜູ້ຄົນຄຸ້ນເຄີຍ ແລະ ຊື່ນຊົມຫຼາຍກວ່າເພື່ອນໆທັງຫຼາຍ ຍ້ອນຄວາມສະງາງາມຂອງດອກຂຶ້ງອອກໃນຖ້າມກາງລະດູຮ້ອນເຜົາໃໝ່ ແຕ່ເມື່ອເຖິງກາລະເວລາ ດອກສີແດງສົດໄສກໍຈື່ຈູມ ແລະ ໂຜ່ອກມາພ້ອມໆກັນ ແລະ ຈັບຢູ່ງ່າໂລ້ນເປື້ອຍ ບໍ່ມີ ໃບໃນຍາມລະດູແລ້ງ ປຽບເໝືອນວ່າຊີວິດໄດ້ກັບຄືນມາສູ່ຕົ້ນຜາງອີກເທື່ອໜຶ່ງ ຫຼັງຈາກທີ່ຍຸບເຍົາມາໃນລະດູຮ້ອນແລ້ວ. ອັນໄດ້ເຮັດໃຫ້ ບໍລິເວນທີ່ ຕົ້ນນັ້ນຢູ່ ຮຸ່ງໄປທົ່ວສາລະທົດເອົາໂລດ ດັ່ງທີ່ບົ່ງບອກຈາກຊື່ເປັນພາສາສາກົນນັ້ນເອງ. ໄມ້ຜາງ ເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດນ້ອຍຫາຂະໜາດກາງ, ສູງ 10-15 ມ, ໜ້າຕັດລຳຕົ້ນ ສາມາດຮອດ 1.50 ມ. ຕົ້ນແກ່ ມີປົກຮາກ ບາງຄັ້ງກໍເປັນລຽມສົມຄວນ ຫຼື ໂຄ້ງໂງ່ບໍ່ໜ້ອຍ. ເປືອກລຳຕົ້ນ ສີນ້ຳຕານແກມສີໝິ່ນ, ເປືອກກ້ຽງ ຫຼື ມີຮອຍແຕກເທິບຕົ້ນໆ, ງ່າ ຕັ້ງຊັນ ແລະ ຕາກອອກພໍຄວນ, ບາງຄັ້ງ ງ່າແອນລົງເລິກ ເກືອບເຖິງໜ້າດິນ ເຮັດໃຫ້ເຮືອນຍອດເປັນຮູບຄັນຮິມເປີດ. ໃບຂອງຕົ້ນຜາງແມ່ນ ໃບປະສົມສອງຂັ້ນຄ້າຍໃບຜັກກູດ, ຈັບສະຫຼັບກັນ, ໃບຍ່ອຍເປັນແຜ່ນນ້ອຍໆ ມີຈຳນວນຫຼາຍ ຈັບພາບກັນ. ຕົ້ນດອກຫາງຍຸງ ເປັນໄມ້ຜັດປ່ຽນໃບຕະຫຼອດລະດູແລ້ງ. ດອກອອກເປັນຊໍ່ໃຫຍ່ ພ້ອມທັງດອກເອງກໍມີຂະໜາດໃຫຍ່, ກາບດອກໜາ, ດ້ານໃນອອກສີແດງ, ດ້ານນອກສີເຫຼືອງອ່ອນແກມສີຂຽວອ່ອນ, ກົບດອກສີແດງຮຸ່ງ, ກົ່ວຢູ່ຕີນ. ນອກນັ້ນ ມີກົບໜຶ່ງຕ່າງໝູ່ ອອກສີບົວອ່ອນພ້ອມມີຈຸດໆສີແດງເຮັດໃຫ້ຄິດເຖິງຫາງຂອງນົກຍຸງ ດັ່ງນັ້ນ ຊື່ຕາມທ້ອງຖິ່ນແບບເດີມໆຈຶ່ງວ່າ ດອກຫາງຍຸງ ຍ້ອນດອກມີຮູບຊົງຄ້າຍຄືຫາງຂອງນົກຍຸງນັ້ນເອງ. ໝາກ ແມ່ນປະເພດຝັກ, ແປ, ຍາວ 15-25 ຊມ, ເມື່ອຍັງອ່ອນ ໝາກມີສີຂຽວ, ບາດແກ່ ອອກສີດຳ. ແກ່ນ ຮູບກົມຍາວ ລຽນກັນເປັນແຖວຕັດຕາມລວງຍາວຂອງໝາກ. ແກ່ນຂອງໝາກ ເມື່ອຕົ້ມແລ້ວແກະກິນກົບລ້ຽງໄດ້. ຖ້າໝາກຫາກທ້າວແລ້ວ ບໍ່ຖືກເກັບຈະເຫັນມັນແຕກອ້າຕາມລວງຍາວ ແລະ ຈັບແຂວນຢູ່ນຳໆ ອັນເຮັດໃຫ້ແກ່ນຂອງມັນຕົກລີ່ນອອກແບບທຳມະຊາດ. ເດີມ ຕົ້ນຜາງເປັນຕົ້ນໄມ້ເກີດສະເພາະຖິ່ນຂອງປະເທດມາດາກັດສະກາ, ເກີດຢູ່ໃນປ່າໂຄກແຫ້ງແລ້ງ. ຕົ້ນນີ້ ຖືກນຳໄປປູກຢ່າງກວ້າງຂວາງ ຢູ່ໃນປະເທດອື່ນໃນເຂດຮ້ອນທົ່ວໂລກ. ອັນເຮັດໃຫ້ຢູ່ຖິ່ນເດີມເກືອບບໍ່ມີພັນໄມ້ຊະນິດ

ນີ້ແລ້ວ ໃນປະຈຸບັນ ແລະ ຖືກຈັດວ່າເປັນພັນໄມ້ທີ່ມີຄວາມສ່ຽງຈະສູນພັນແລ້ວ ແຕ່ຕົງກັນຂ້າມໃນປະເທດທີ່ປູກໃໝ່ ພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ຂະຫຍາຍຫຼາຍ ແລະ ໄດ້ຮັບຄວາມເອົາໃຈໃສ່ສູງ, ບາງປະເທດ ຍັງປູກແບບຕົ້ນໄມ້ແຈ້ໃສ່ເຕົ້າ (ແບບບັນຊາຍ) ເປັນສິນຄ້າລາຄາສູງອີກດ້ວຍ. ລວມຄວາມວ່າ ຕົ້ນໄມ້ພັນນີ້ຖືກນຳອອກຈາກຕົ້ນເດີມຍ້ອນຄວາມສວຍງາມຂອງດອກ ບວກເຂົ້າກັບການແຜ່ພັນງ່າຍດາຍ. ການປູກ ໃນປະເທດເຫຼົ່ານັ້ນກໍແມ່ນ ສະເພາະການປະດັບເທົ່ານັ້ນ, ປູກຕາມເດີນ ຫຼື ປູກປະດັບລຽບຕາມແຄມທາງ ຍ້ອນມັນມີລະບົບຮາກແຂງແກ່ນຫຼາຍບວກກັບຮົ່ມທີ່ໄດ້ຈາກໃບ. ສຳລັບປະເທດເຮົາ ກໍປະກົດວ່າຖືກນຳເຂົ້າມາປູກໃນສະໄໝຜູ້ມາປົກຄອງພູນ ຈົນພັນໄມ້ນີ້ປັບຕົວເຂົ້າກັບສະພາບດິນພື້ນຖານຂອງບ້ານເຮົາໄດ້ເປັນຢ່າງດີແລ້ວ. ນອກຈາກ ຈະໃຊ້ປະດັບທັງຕົ້ນແລ້ວ ຊາວລາວຍັງເອົາພື້ວດອກຜາງມາປະດັບໃນງານປະເພນີຈຳນວນໜຶ່ງ ຢູ່ຕົວເມືອງກໍ່ດີ ຢູ່ຊົນນະບົດ ກໍ່ມີຈົນເທົ່າທຸກວັນນີ້.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນຜາງ ກຳລັງອອກດອກ
 ຮູບ 2: ຮູບໃບ
 ຮູບ 3: ຮູບດອກຜາງ
 ຮູບ 4: ຮູບໝາກ ແລະ ແກ່ນ

ຕົ້ນຜາງມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດ ມາດາກັດສະກາ, ເປັນພັນໄມ້ ທີ່ມີການເຕີບໂຕໄວ. ຄວາມສູງ 10-15 ມ, ໜ້າຕັດລຳຕົ້ນ ປະມານ 1.50 ມ ມີອາຍຸຫຼາຍປີ. ເພິ່ນໃຊ້ເປັນພືດປະດັບ, ຜູ້ຄົນໃນເຂດຮ້ອນໃນທົ່ວໂລກຮູ້ຈັກ ແລະ ນິຍົມປູກຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ເພື່ອປະດັບສວນ, ເດີນ ແລະ ແຄມທາງແຕ່ຫຼາຍທົດສະວັດມາແລ້ວ.

ຕົ້ນດອກຈານ [Ton Chane]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Butea monosperma*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Flame of the forest, Bastard teak, Parrot tree

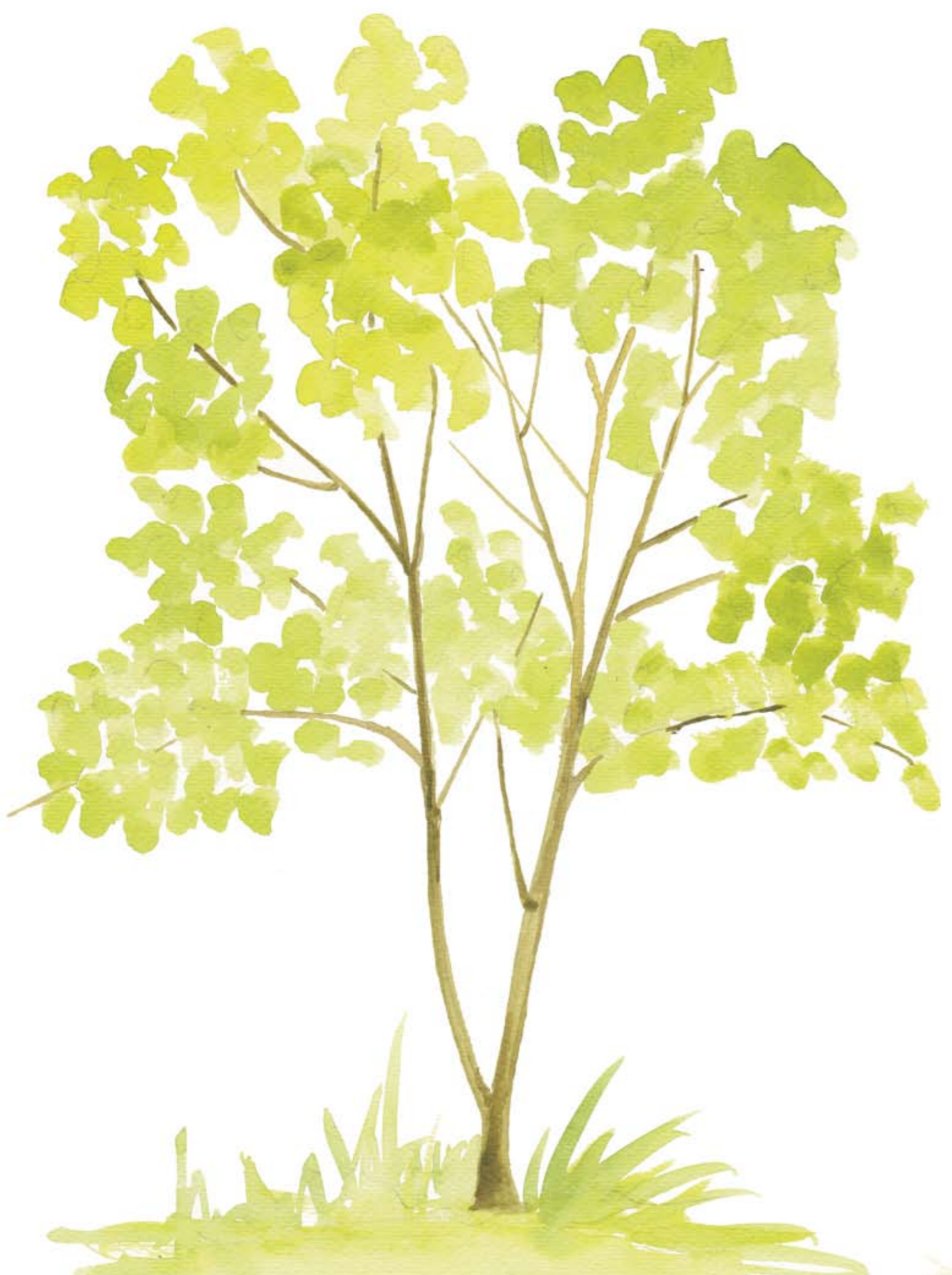
ຕົ້ນດອກຈານ ຫຼື ກິກຈານ ເປັນໄມ້ຢືນຕົ້ນທີ່ມີເຂື່ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັນກັບ ຕົ້ນດູ່, ຕົ້ນຄຳພີ, ຕົ້ນຖົ່ວທັງຫຼາຍ, ເຄືອຕຸ່ມແຍ ແລະ ເຄືອໄຫຼ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ, ... ບາງຄັ້ງ ຍຸບາງທ້ອງຖິ່ນເພິ່ນຍັງເອີ້ນຊື່ຕົ້ນນີ້ວ່າ ຈານຕົ້ນເພື່ອແຍກອອກຈາກພືດຊະນິດໜຶ່ງ ທີ່ຄ້າຍຄືກັນຫຼາຍແຕ່ເປັນເຄືອ ຊຶ່ງເພິ່ນເອີ້ນວ່າຈານເຄືອ. ທາງດ້ານຊື່ ເປັນພາສາສາກົນ (Flame of the Forest) ຊຶ່ງແມ່ນຊື່ທີ່ເພິ່ນເຄີຍໄດ້ຕັ້ງ ໃຫ້ຕົ້ນຜາງ ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາແລ້ວໃນປື້ມທົ່ວນີ້ກໍ່ອາດ ແມ່ນຍ້ອນສີສັນຂອງດອກສີສົມຈິດ ຫຼື ສີສົມແກມສີແດງ ທີ່ເບິ່ງບານຊອນໆກັນ ຫຼັງຈາກໃບໄດ້ຫຼຸດຫລິ້ນອອກ ເກືອບໝົດແລ້ວ ອັນເຮັດໃຫ້ກິກຈານ ຮຸ່ງຈາດອອກສູ່ສາລະທິດເຊັ່ນ ດຽວກັບຕົ້ນ ດອກຜາງ, ແຕ່ຂອບເຂດແຜ່ກະຈາຍຂອງຕົ້ນດອກຈານນີ້ພັດມີຄວາມຈຳກັດ ກວ່າຕົ້ນດອກຜາງຫຼາຍ. ກິກຈານມີລັກສະນະບາງຢ່າງທີ່ຊ່ວຍໃນການແຍກອອກ ຈາກເພື່ອນໆໄດ້ ດັ່ງເປັນໄມ້ຂະໜາດກາງ, ສູງປະມານ 15 ມ, ໜ້າຕັດ ກວ້າງ 20-40 ຊມ, ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ກົມ ມີຕູດມີໂກນຢົງຢາຍຢູ່ຕາມລຳຕົ້ນ, ເປືອກສີຂີ້ເທົ່າຊໍ່, ມີຮອຍແຕກຕົ້ນຢ່າຍທົ່ວໆຕາມລວງຍາວ, ໆຕັ້ງຊັນ, ໝົດທັງຕົ້ນບໍ່ເປັນຮູບ ເປັນຊົງ ຈະແຈ້ງ. ໃບ ແມ່ນໃບປະສົມ ມີສາມໃບຍ່ອຍ, ໃບຍ່ອຍໃບກາງໃຫຍ່ກວ່າໝູ່, ຮູບ ເກືອບສີ່ລ່ຽມຈ້ວຍ, ກ້ານໃບຍາວ, ຕີນ ແລະ ປາຍໃບອ່າວມົນ, ມີຂົນອ່ອນໆປູຕາມ ທ້ອງໃບ. ກິກຈານເປັນໄມ້ຜັດປຸງໃບ ໄລຍະສັ້ນໆ, ໂດຍທົ່ວໄປ ດອກອອກກ່ອນ ໃບປົ່ງໃນທ້າຍລະດູແລ້ງ, ແຕ່ບາງຄັ້ງຄາວ ກໍ່ເຫັນວ່າເວລາດອກເລີ້ມບານ ຍັງເຫັນມີໃບຢູ່ນຳເລັກໆນ້ອຍໆ. ດອກອອກເປັນຊໍ່ໃຫຍ່, ມີດອກຈຳນວນຫຼາຍຈໍ່ຈົມກັນ ອອກມາ, ມີຂົນຕາມກ້ານຊໍ່ດອກ, ຕາມກ້ານດອກ, ຕາມກາບ ແລະ ກິບດອກອີກດ້ວຍ. ເບິ່ງຢ່າງໜຶ່ງລັກສະນະຂອງກິບດອກຄ້າຍຄືສິບນົກແກ້ວອີກ ຊຶ່ງສຽບຢູ່ ທົ່ງກາບດອກ ສີນໍ້າຕານຊໍ່ ຕັດກັບສີແສດຂອງກິບດອກ. ໝາກເປັນຝັກແປ ຍາວ 15-20 ຊມ, ມີຂົນເຕັມຕາມເປືອກອອກ ສີຂາວໂໝກ. ແກ່ນມີ 1 ເມັດ ຈັບຢູ່ເບື້ອງປາຍໝາກ. ເວລາໝາກຫ້າວ ມັນຈະແຕກອອກຢູ່ປາຍບ່ອນທີ່ມີແກ່ນຈັບຢູ່ເທົ່ານັ້ນ ສ່ວນດ້ານລຸ່ມຂອງໝາກບໍ່ແຕກເລີຍ. ກິກຈານມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດເອເຊຍຮອນ ແລະ ຊຸມ, ແຕ່ປະເທດປະກົດສະຖານ ຮອດປະເທດອິນເດຍ, ບັງກະລາເທດ, ເນປານ, ສີລັງກາ, ອິນໂດເນເຊຍ, ມຽນມ້າ, ໄທ, ກຳບູເຈຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ລາວ. ເປັນພັນໄມ້ປ່າ, ມີການເຕີບໂຕຊາ, ເພິ່ນພົບໄມ້ພັນນີ້ໃນເຂດທົ່ງພຽງ, ໃນປ່າໂຄກ, ປ່າຄັງ, ບ່ອນດິນເປົ່າວ່າງ.

ສິ່ງທີ່ນຳໃຊ້ຈາກຕົ້ນນີ້ ກໍ່ແມ່ນດອກເພື່ອໃຊ້ປະດັບ, ໃຊ້ບູຊາພູະ ຍາມບຸນເຂົ້າຈີ່ໃນເດືອນສາມເພັງ ຊຶ່ງບ່າວສາວຊາວຊົນນະບົດໃນສະໄໝກ່ອນໄດ້ອອກໄປເກັບດອກໄມ້ປ່າ ເຊັ່ນດອກຂະຍອມ, ດອກຈານ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ ແລ້ວນຳມາຖະຫວາຍພູ້ເພື່ອຂໍພອນໃຫ້ສິ່ງທີ່ປາດຖະໜາຢູ່ໃນໃຈຂອງແຕ່ລະຄົນໄດ້ສົມຫວັງດ້ວຍ. ໃນໄລຍະຫຼັງມານີ້ ຜູ້ຄົນກໍ່ເລີ່ມນຳເອົາພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ເຂົ້າມາບູກເປັນພືດປະດັບໃນຕົວເມືອງຫຼາຍຂຶ້ນ ເຊັ່ນ ປະດັບລຽບແຄມທາງ, ເດີນຕ່າງໆ ຍ້ອນຄວາມງົດງາມ ແລະ ສົດໄສຂອງດອກນັ້ນເອງ, ນອກຈາກເວລາອອກດອກ ຕົ້ນຈານກໍ່ຍັງຄົງຄວາມສວຍງາມບໍ່ໜ້ອຍ ຍ້ອນໃບມີສີຂຽວ ທົນນານ. ໄດ້ມີການເກັບກຳວ່າ ຢູ່ປະເທດອິນເດຍ ຕົ້ນຈານຍັງເປັນຕົ້ນໄມ້ສັກສິດ ເພາະມັນຕິດພັນກັບຮີດຄອງທາງສາດສະໜາຂອງຜູ້ຄົນໃນປະເທດນັ້ນ, ພ້ອມດຽວກັນ ບາງຊົນສ່ວນຂອງ ຕົ້ນຈານຍັງໃຊ້ເປັນຢາປົວພະຍາດ ດັ່ງໃບ ແລະ ແກ່ນ, ດອກເອົາໃຊ້ຍ້ອມຜ້າ. ສ່ວນວ່າຢູ່ບ້ານເຮົາກໍ່ປະກົດວ່າ ມີການໃຊ້ດອກແຫ້ງຊົງນ້ຳຮ້ອນ ຜ່ອນຄາຍຄວາມອິດເມື່ອຍ ແລະ ບຳລຸງຮ່າງກາຍ.

ຮູບ 1: ຮູບຕົ້ນຈານກຳລັງອອກດອກ
 ຮູບ 2: ຮູບຊໍ່ດອກຈານ

ຕົ້ນຈານມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດປະກົດສະຖານຮອດປະເທດ ອິນເດຍ, ບັງກະລາເທດ, ເນປານ, ສີລັງກາ, ອິນໂດເນເຊຍ, ມຽນມ້າ, ໄທ, ກຳປູເຈຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ລາວ. ເປັນຕົ້ນສູງ ປະມານ 15 ມ ໃຊ້ເປັນພືດປະດັບຍ້ອນ ດອກ ແລະ ໃບ, ທັງໃຊ້ເປັນຢາພື້ນເມືອງອີກດ້ວຍ.

ຕົ້ນປໍສາ [Ton Posa]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Broussonetia papyrifera*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Paper mulberry tree

ຕົ້ນປໍສາເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນທີ່ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັນກັບຕົ້ນໝາກມື້, ຕົ້ນສີ່ມພໍ່, ຕົ້ນຫາດ, .. ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຄົນເຮົາຮູ້ນຳໃຊ້ບໍ່ ທີ່ໄດ້ຈາກເປືອກຂອງລຳຕົ້ນປໍສາ ເພື່ອມາດັດແປງເປັນວັດຖຸໃຊ້ປະຈຳວັນໄດ້ຫຼາຍສິດຕະວັດມາແລ້ວ. ຕົ້ນປໍສາ ເປັນຕົ້ນໄມ້ຂະໜາດນ້ອຍຫາຂະໜາດກາງ, ສູງແຕ່ 6 ຫາ 15 ມ, ມີໝ້າຕັດກວ້າງແຕ່ 10-30 ຊມ. ຕົ້ນປໍສາຈຳແນກອອກຈາກເພື່ອນໆໄດ້ງ່າຍ ຍ້ອນມີບາງລັກສະນະເດັ່ນ ຈຳນວນໜຶ່ງເຊັ່ນ ເປັນຕົ້ນຕັ້ງຂຶ້ນຊື່, ມີງ່າແຕກອອກແຕ່ລຸ່ມໆຕົ້ນ, ງ່າຕັ້ງຂຶ້ນຂຶ້ນພໍສົມຄວນ, ລຳຕົ້ນມີເປືອກບາງ, ສີນ້ຳຕານອ່ອນ ລອກອອກໄດ້ງ່າຍແລະເປັນເສັ້ນຍາວ. ຕົ້ນປໍສາເປັນໄມ້ຜັດປ່ຽນໃບ ໄລຍະສັ້ນໆ, ໃບແມ່ນໃບດຽວ ຈັບສະຫຼັບກັນ, ຮູບໄຂ່ກວ້າງ, ອວບນ້ຳເລັກນ້ອຍ, ຕີນໃບມີນ ແຕ່ປາຍໃບແຫຼມ, ແຜ່ນໃບຫຍາບ, ມີຂົນຂາວທົ່ວໆ ແລະ ຄາຍມື, ແຄມໃບເປັນວັກແຂ້ວເລື່ອຍແນມເຫັນງ່າຍພໍຄວນ. ໂດຍທົ່ວໄປ ໃບມີສອງແບບຊຶ່ງອາດພົບໃນງ່າດຽວກໍເປັນໄດ້ເຊັ່ນ: ໃບອ່ອນ ຫຼື ໃບທີ່ມີຢູ່ຕາມຕົ້ນທີ່ ມີການເຕີບໂຕໄວ ຈະແກວກເລິກຂາດອອກເປັນຮູບໂຕ M ບົ່ນຢູ່ທັງສອງຂ້າງຂອງແຜ່ນໃບເລີຍ ຫຼື ມີຂ້າງດຽວເຮັດໃຫ້ສ່ວນທີ່ຍັງເຫຼືອເປັນແຜ່ນ ຍ່ອຍ 2 ຫາ 3 ແຜ່ນ ແລະ ແບບທີສອງເຫັນທົ່ວໄປແມ່ນ ໃບມີແຜ່ນດຽວ, ສ່ວນສີຂອງໃບສ່ວນຫຼາຍແມ່ນໃບມີສີຂຽວອ່ອນນອກຈາກບ່ອນທີ່ຕົ້ນປໍສາຂະຫຍາຍງາມເປັນພິເສດ ສີຈະອອກຂຽວເຂັ້ມກວ່າ. ຕົ້ນປໍສາ ມີເພດແຍກຢູ່ຕ່າງຕົ້ນ ໝ.ຄ. ວ່າ ມີຕົ້ນຜູ້ ແລະ ຕົ້ນແມ່. ຕົ້ນຜູ້ມີແຕ່ດອກຜູ້ ຊຶ່ງມີຂະໜາດນ້ອຍ, ສີຂາວ, ຈັດລຽນກັນແໜ້ນໜາເປັນຊໍ່ ຮູບຫຼອດ, ຊໍ່ຍາວ 4 ຫາ 8 ຊມ, ໃນຊໍ່ໜຶ່ງມີດອກຫຼາຍຮ້ອຍດອກ ແລະ ຊໍ່ດອກຢ່ອນລົງ, ອອກເປັນຈຸ່ມໆ. ສ່ວນຕົ້ນແມ່ກໍມີແຕ່ດອກແມ່ ຊຶ່ງ ມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າດອກຜູ້ນ້ອຍໜຶ່ງ, ດອກແມ່ ມີສີແດງແກມສີເຫຼືອງ, ຈັດກັນແໜ້ນໜາເປັນຊໍ່ດອກ ຮູບປຸ້ມມົນ ມີເສັ້ນຜາກາງ ປຸ້ມດອກ 2 ຫາ 4 ຊມ. ເມື່ອເປັນໝາກໆກໍຈັດລຽນກັນເປັນປຸ້ມ ຄ້າຍຊໍ່ດອກ, ໝາກນ້ອຍໆ ໄສໆສີແດງແກມສີສີ່ມ ຣົດຫວານ, ກິນໄດ້. ແຕ່ໂດຍທົ່ວໄປ ຄົນຈະບໍລິໂພກເວລາຜ່ານໄປພໍເທົ່ານັ້ນ ມັກຈະປະໄວ້ໃຫ້ສັດ ແລະ ອີກຢ່າງໜຶ່ງ ໝາກນ້ອຍຫຼາຍໂພດຈະເກັບ ຫຼື ພົກພາກໍຊ້ຳໄປໝົດເລີຍ. ສ່ວນຫຼາຍ ໝາກເປັນຈຸດທີ່ຄົນທົ່ວໄປສາມາດເອົາເປັນສິ່ງບົ່ງບອກວ່າຕົ້ນນັ້ນແມ່ນຕົ້ນປໍສາໄດ້ ເພາະມັນແນມເຫັນງ່າຍກວ່າຊໍ່ດອກຜູ້ ຫຼື ຊໍ່ດອກແມ່ອີກ. ເດີມ ຕົ້ນປໍສາມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ເຂດ ເອເຊຍພາກຕະວັນອອກ ແລະ ໄດ້ມີການນຳໄປປູກ ຢູ່ໃນໝູ່ເກາະທີ່ ມະຫາສະມຸດປາຊີຟິກໄລຍະທີ່ມີການເຄື່ອນ

ຍ້າຍ ຂອງຊຸມຊົນຈາກແຜ່ນດິນໃຫຍ່ໄປຢູ່ຕາມໝູ່ເກາະໃນມະຫາສະໝຸດປາຊີຟິກ. ສ່ວນຢູ່ລາວ ເພິ່ນພົບຕົ້ນປ່າສາຍູ່ໃນເຂດອາກາດເຢັນພໍສົມຄວນ, ແຕ່ພາກກາງໄປຫາພາກເໜືອເທົ່ານັ້ນ. ຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ ມັກເກີດ ຕາມແຄມນ້ຳ, ດິນວ່າງເປົ່າ, ເກີດໃນປ່າເຫຼົ່າ, ມັກດິນຊຸ່ມ ແຕ່ລະບາຍນ້ຳໄດ້ດີ. ຊົນສ່ວນ ທີ່ນຳໃຊ້ແມ່ນເປືອກຂອງລຳຕົ້ນທີ່ເພິ່ນເອົາມາຕົ້ມເພື່ອແຍກເອົາເສັ້ນໄຍແລ້ວຜະລິດເປັນແຜ່ນເຈ້ຍ, ເຮັດດ້ວຍມື ແລະຕາກແດດແບບທຳມະຊາດ ຫຼື ເຮັດດ້ວຍເຄື່ອງຈັກ. ເຈ້ຍທີ່ໄດ້ຮັບແມ່ນມີຄຸນນະພາບດີ, ຈາກນັ້ນຈຶ່ງນຳ ໃຊ້ເຈ້ຍໄດ້ໂດຍກົງ ຫຼື ເອົາໄປປຸງແຕ່ງ ເຄື່ອງໃຊ້ອື່ນອີກ ເຊັ່ນ ເຮັດເຄື່ອງຫຸ້ມດອກໄຟ, ວີ, ຖົງໃສ່ຂອງຂວັນ, ບັດອວຍພອນ, ບັດເຊີນ, ... ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນປ່າ
- ຮູບ 2: ເຈ້ຍປ່າ ແລະ ເຄື່ອງຫັດຖະກຳ
- ຮູບ 3: ຮູບໃບ
- ຮູບ 4: ຮູບຊໍ່ດອກແມ່
- ຮູບ 5: ຮູບໝາກອ່ອນ ແລະ ໝາກສຸກ

ຕົ້ນປ່າສາຍູ່ທີ່ນຳມາເຮັດຢູ່ເຂດເອເຊຍພາກຕະວັນອອກ ແລ້ວ ຖືກນຳໄປປຸງຢູ່ປະເທດອື່ນໄດ້ຫຼາຍສັດຕະວັດແລ້ວ ຈົນພັນໄມ້ ນີ້ປັບຕົວເຂົ້າກັບທຳມະຊາດໃໝ່ໄດ້ຢ່າງກົມກຽວທີ່ສຸດ ທັງນີ້ ເພື່ອການນຳໃຊ້ເປືອກສຳລັບເຮັດເຈ້ຍ ແລະ ເຄື່ອງໃຊ້ ອື່ນໆທີ່ປຸງແຕ່ງມາຈາກເຈ້ຍປ່ານັ້ນເອງ.

ຕົ້ນໝາກມີ້ [Ton Makmi]

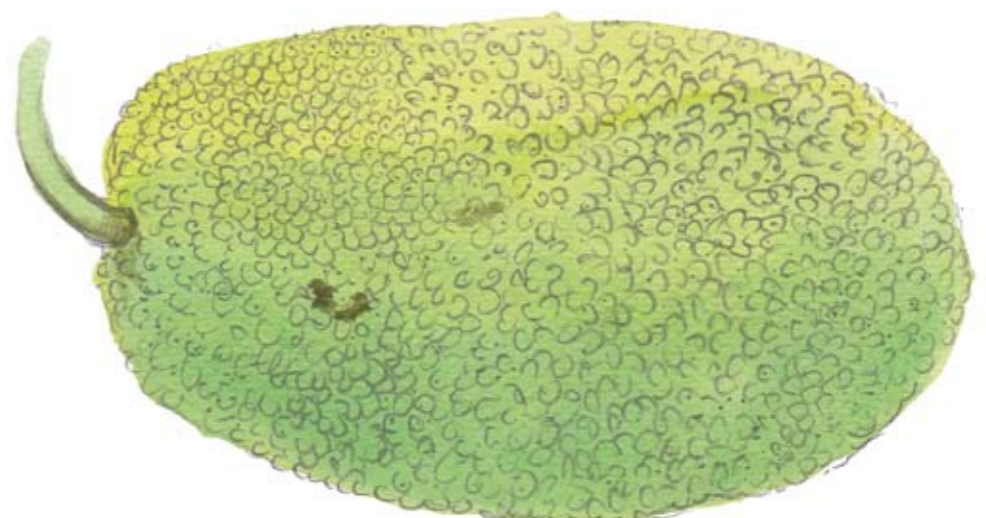
ຊື່ວິທະຍາສາດ: Artocarpus heterophyllus

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Jack fruit tree

ຕົ້ນໝາກມີ້ ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງດຽວກັນກັບຕົ້ນຫາດ, ຕົ້ນໝາກເດື່ອທຸກຊະນິດ, ຕົ້ນໄຮທຸກປະເພດ, ຕົ້ນໜ້ອງ, ຕົ້ນບໍ່ສາ, ດັ່ງນີ້ ເປັນຕົ້ນແຕ່ ຕົ້ນໝາກມີ້ເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ຢູ່ໃກ້ກັບຮົ່ວສວນເຮືອນຊານຂອງຄົນກວ່າເພື່ອນໆໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ແມ່ນຕົ້ນໄມ້ຂະໜາດນ້ອຍຫາຂະໜາດກາງ, ສູງແຕ່ 8 ຫາ 25 ມ, ມີຫນ້າຕັດກວ່າງແຕ່ 30-50 ຊມ. ຕົ້ນໝາກມີ້ຈຳແນກອອກຈາກເພື່ອນໆໄດ້ງ່າຍ ຍ້ອນມີບາງລັກສະນະເດັ່ນ ຈຳນວນໜຶ່ງ, ເຊັ່ນ: ເປັນຕົ້ນຕັ້ງຂຶ້ນຊື່, ງ່າຕາກອອກ ແລະ ຕັ້ງຂຶ້ນພໍສົມຄວນ, ທຸກພາກສ່ວນມີນ້ຳຢາງຂາວຂຸ້ນ ຈະເຫັນໄດ້ເມື່ອເຮົາເອົາປາຍມົດຂີດ ຫຼື ເດັດຍອດອອນ, ລຳຕົ້ນມີເປືອກບາງ, ສີຂຽວອອກໝິ່ນເວລາຍັງອອນ, ບາດເປັນຕົ້ນແກ່ເປືອກມີສີໝິ່ນ ອອກຂຽວຫາໝິ່ນ, ໃບດົກໜາ ແລະ ຫລິ່ນເປັນເວລາສັ້ນໆ ແລະ ບໍ່ພ້ອມກັນຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ຕົ້ນມີໃບຂຽວເກືອບຕະຫຼອດປີ. ແມ່ນໃບດຽວຈັບສະຫຼັບກັນ, ແຜ່ນໃບຫຍາບ ແລະ ຊາໃນມີເວລາຈັບ, ມີສີຂຽວເຂັ້ມ ແລະ ເຫຼື້ອມ, ດ້ານລຸ່ມຂອງໃບມີສີຂຽວອອນ, ກ້ານໃບມີຮອງເລິກ. ຮູບຊົງຂອງແຜ່ນໃບມີສອງແບບ ເຊັ່ນເວລາເປັນຕົ້ນນ້ອຍ ຫຼື ຢູ່ຕາມງ່າປົງໃໝ່ ແຜ່ນໃບແກວກເລິກ ເຫັນເປັນສາມບັ້ງຕິດກັນຢູ່ຕີນໃບ, ຂອບໃບເປັນແຂ້ວເລື່ອຍຖິ້ງ, ເມື່ອເວລາເປັນຕົ້ນແກ່ ແຜ່ນໃບເປັນແຜ່ນດຽວ ສ້ວຍຮູບໄຂ່, ໜາ ແລະ ຫຍາບກວ່າຫຼາຍ. ງ່າອອນ ອວບນ້ຳ, ໃຄ່ຢູ່ຕາມຂໍ້ ບ່ອນທີ່ໃບຈັບຢູ່, ຍອດອອນມີຫູໃບສີເຫຼືອງອອນຫຸ້ມເອົາໄວ້. ຕົ້ນໝາກມີ້ ມີເພດແຍກຢູ່ພາຍໃນຕົ້ນດຽວກັນ, ຊ່ວຍກູ້ທີ່ເອີ້ນກັນວ່າຫຳໝາກມີ້ ມີດອກນ້ອຍໆຈຳນວນຫຼາຍຈັບກັນຖິ້ງ ສີຂຽວຈິດໆ ເວລາແກດອກຊຳດຳເຂົ້າ. ດອກແມ່ມີຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າ, ຈັບກັນຖິ້ງເປັນຊໍ່ໃຫຍ່ກວ່າຊໍ່ຂອງດອກຜູ້. ຊ່ວຍກູ້ແມ່ອອກ ຢູ່ຕາມແໜງໃໝ່ຊຶ່ງມີຕາມລຳຕົ້ນ ຫຼື ງ່າແກ່. ເມື່ອກາຍເປັນໝາກໆກໍຈັບຢູ່ຕາມລຳຕົ້ນ ຫຼື ງ່າແກ່ບ່ອນທີ່ຊ່ວຍກູ້ແມ່ເຄີຍຈັບຢູ່. ຄວາມຈິງ ໝາກແມ່ນໝາກລວມ ຊຶ່ງວິວັດມາຈາກຊ່ວຍກູ້ໜຶ່ງ, ເວລາຍັງອອນໝາກຈະແຂງ, ມີສີຂຽວແກມສີນ້ຳຕານ, ໜັງໝາກເປັນຕາ ຈັດກັນຖິ້ງ, ເມື່ອໝາກສຸກແລ້ວ ຕາຈະຫ່າງໆອອກ(ຊາວບ້ານເອີ້ນວ່າຕາໝາກມີ້ຕີ) ແລ້ວໜັງຂອງໝາກມີ້ ກໍ່ຄ່ອຍອອນນຸ້ມຂຶ້ນ, ມີສີນ້ຳຕານແກມສີເຫຼືອງ ແລະ ມີກິ່ນຫອມ. ໝາກມີ້ຂະໜາດໃຫຍ່ກວ່າຊ່ວຍກູ້ຫຼາຍສິບເທົ່າ ແລະ ມີນ້ຳໜັກແຕ່ 3 ຫາ 30 ກິໂລ. ໝາກມີ້ ມີສອງພັນ ດັ່ງ ພັນໝາກມີ້ໜັງ ແລະ ພັນໝາກມີ້ຝ້າຍ ຊຶ່ງຈະຈຳແນກ ຄວາມແຕກຕ່າງໄດ້ນຳລິດຊາດ ແລະ ຈຸດພິເສດຂອງໝາກເທົ່ານັ້ນ, ສ່ວນວ່າຊື່ນສ່ວນອື່ນຄືກັນໝົດ. ເມື່ອຜາໝາກຈະເຫັນແກນຂອງໝາກ, ຈັບຢູ່ອ້ອມ

ແກນ ມີບົວຫຼາຍໆອັນ, ແຕ່ລະບົວແມ່ນໝາກໜຶ່ງໜ່ວຍ.

ເດີມ ຕົ້ນໝາກມີມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ໃນປ່າຕົບຂອງປະເທດມາເລເຊຍ ແລະປະເທດອິນເດຍ ໂດຍສະເພາະຢູ່ຕາມສາຍພູກັດ ເອີ້ນອີກວ່າສາຍພູຊາຢາດີ ຊຶ່ງຕັ້ງຢູ່ຝັ່ງຕາວັນຕິກຂອງປະເທດອິນເດຍ. ຕໍ່ມາ ໄດ້ມີການນຳພັນໄມ້ ຊະນິດນີ້ອອກໄປປູກຢ່າງກວ້າງຂວາງ ທົ່ວເອເຊຍຕະວັນອອກສູງໃຕ້ ແລະ ເອເຊຍພາກໃຕ້ລາມໄປເຖິງພາກໃຕ້ຂອງປະເທດຈີນ, ປູກຢູ່ໃນບັນດາເກາະທີ່ມະຫາສະມຸດປາຊີຟິກໃນໄລຍະທີ່ມີການສ້າງຕັ້ງ ປະເທດຫົວເມືອງຂຶ້ນຂອງບາງປະເທດ ໃນຢູໂຣບ, ປູກຢູ່ທະວີບອາຟຣິກາ ແລະ ອະເມຣິກາກາງ. ການນຳໄປປູກ ຕົ້ນຕໍກໍແມ່ນເພື່ອບໍລິໂພກໝາກ, ຕໍ່ມາ ກໍແມ່ນເພື່ອປະດັບສວນແລະເດີນທາງ ຊຶ່ງເຮັດໃຫ້ມີຮົ່ມ ແລະ ມີໃບສວຍງາມ ຊຽວເກືອບຕະຫຼອດປີ. ການນຳໄປປູກຕ່າງຖິ່ນກຳເນີດໄດ້ມີມາຫຼາຍເຊັ່ນຄົນແລ້ວ ອັນເຮັດໃຫ້ພັນໄມ້ ຊະນິດນີ້ ປັບຕົວຕາມແວດລ້ອມເຂດຮ້ອນຕ່າງໆທີ່ກ່າວມາໄດ້ຢ່າງສົມດູນທີ່ສຸດ. ຕົ້ນໝາກມີເກີດງ່າຍ, ເຕີບໂຕໄວໃນດິນຫຼາຍປະເພດທີ່ມີການລະບາຍນໍ້າໄດ້ດີ, ມັກແສງແດດ, ຈະຂະຫຍາຍໄດ້ດີຢູ່ເຂດຕໍ່ກໍ ກວ່າຢູ່ໃນເຂດສູງ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ເພິ່ນໃຊ້ຫຼາຍກວ່າ ໝູ່ ແມ່ນໝາກ ຊຶ່ງບໍລິໂພກເປັນເຄື່ອງຫວານ, ມີແຕ່ພັນໝາກມີຝ້າຍຈຶ່ງໃຊ້ປຸງແຕ່ງອາຫານ ເຊັ່ນ: ເຮັດແກງ, ເຮັດຊຸບໝາກມີ ເປັນອາຫານທີ່ຊາວລາວພາກກາງ ແລະ ພາກໃຕ້ນິຍົມເປັນພິເສດ. ສ່ວນວ່າ ປະເທດໃນແຖບເອເຊຍຕະວັນອອກສູງໃຕ້ ກໍໄດ້ມີການບໍລິໂພກແບບໃກ້ຄຽງກັນ. ນອກນັ້ນ ແກ່ນມີສານບຳລຸງຫຼາຍຢ່າງ ໃຊ້ກິນໄດ້, ໄມ້ມຸ່ນຫຼື ເສດໄມ້ກໍໃຊ້ຍອມຜ້າ ອອກສີສົມຊ້ຳ ຫຼື ສີເຂ (ສີແສດຊ້ຳ) ທີ່ເພິ່ນເອົາຍ້ອມຜ້າສະບົງ, ເນື້ອໄມ້ ໃຊ້ເຮັດເພິ່ນິເຈີ, ເຮັດຫີບ ແລະໃຊ້ໃນການປູກສ້າງເບົາ.

- ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໝາກມີ
- ຮູບ 2: ຮູບໃບອອນ
- ຮູບ 3: ຮູບໝາກມີອອນ
- ຮູບ 4: ຮູບໝາກມີສຸກ

ຕົ້ນໝາກມີ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ ປະເທດມາເລເຊຍ ແລະ ປະເທດອິນເດຍ, ແຕ່ຂະຫຍາຍໄດ້ດີ ຢູ່ເຂດຮ້ອນໃນທົ່ວໂລກ. ຕົ້ນສູງເຖິງ 25 ມ, ມີປະໂຫຍດທາງດ້ານອາຫານ ແລະ ໃຊ້ເປັນໄມ້ປະດັບ.

ຕົ້ນໝາກຕູມ [Ton Maktoum]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Aegle marmelos*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Beal fruit tree, Indian beal, Wood apple

ຕົ້ນໝາກຕູມເປັນໄມ້ຍືນຕົ້ນຂະໜາດນ້ອຍ ຫາຂະໜາດກາງ, ຮ່ວມຕະກຸນດຽວກັນ ກັບຕົ້ນໝາກນາວ, ໝາກພຸກ ແລະ ຕົ້ນໝາກສັງ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຄືດັ່ງ ເພື່ອນໆທັງຫຼາຍ ຕົ້ນໝາກຕູມມີລຳຕົ້ນ ແລະ ງ່າເຕັມແຕ່ໝາມ ທັງແຫຼມ ທັງແຂງ ແຕ່ ຕົວຈິງຕົ້ນໄມ້ຊະ ນິດນີ້ບໍ່ເປັນພິດເປັນໄພຫຍັງເລີຍ ຕົງກັນຂ້າມ ມັນຍັງມີຈຸດດີຫຼາຍຢ່າງ. ຕົ້ນໝາກຕູມ ເປັນຕົ້ນຕັ້ງຊື່, ສູງແຕ່ 10 ຫາ 12 ມ, ເສັ້ນຜ່າກາງລຳຕົ້ນ 20-30 ຊມ. ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ ກົມ, ມີໜາມຢາຍທົ່ວໆ ແຕ່ພໍເມື່ອລຳຕົ້ນຫາກແກ່ ໜາມກໍໝົດໄປ ຍັງເຫຼືອຢູ່ຕາມງ່າ ເທົ່ານັ້ນ, ລຳຕົ້ນແຕກງ່າຢູ່ແຕ່ລຸ່ມຕົ້ນຂຶ້ນໄປ. ໃບ ຂອງຕົ້ນໝາກຕູມ ເປັນປະເພດໃບ ປະສົມ, ມີໃບຍ່ອຍ 3 ໃບ, ແຜ່ນໃບບາງ, ຂອບເປັນຄືນໆເລັກນ້ອຍ, ອອກສີຂຽວ ອອນໆ. ເວລາຍ່ອງໃບ ມີກິ່ນຫອມອອນໆຍ້ອນ ວ່າແຜ່ນໃບມີຕ່ອມຜລິດທາດສານ ໃຫ້ກິ່ນ ຫຼື ເອີ້ນອີກວ່າຕ່ອມນໍ້າມັນລະເຫີຍຊຶ່ງຢ່າຢາຍ ຢູ່ຕາມຜິວຂອງໃບໂດຍສະເພາະ ຢູ່ພື້ນໃບ. ຕົ້ນໝາກຕູມເປັນໄມ້ປ່ຽນໃບເຕັມສ່ວນ ໝາຍຄວາມວ່າໃບຫລິ້ນຈົນໝົດ ແລະ ຕະຫຼອດເວລາດົນນານເຖິງ 3 ເດືອນກ່ອນ ທີ່ໃບໃໝ່ຈະປົ່ງ ພ້ອມໆກັບການອອກດອກ. ດອກມີຂະໜາດນ້ອຍ, ອອກສີເຫຼືອງອອນໆ ຫຼື ມີສີຂາວອົມຂຽວ, ຈັດເປັນຊໍ່ສັ້ນໆ. ດອກຂະໜາດນ້ອຍໆ ບາດເວລາກາຍເປັນໝາກ ເສັ້ນຜ່າກາງໝາກ ປະມານ 10 ຊມ, ເປັນຮູບກົມມົນ ຫຼື ກົມຍາວເລັກນ້ອຍ, ເປືອກລຽບ ແລະແຂງຫຼາຍຈົນບາງຄັ້ງ ໄດ້ເອົາສິ່ງຂອງໜັກທັບໃສ່ ຈຶ່ງຜ່າມັນໄດ້. ເວລາຍັງອອນ ໝາກອອກສີຂຽວອອນໆ, ເມື່ອສຸກແລ້ວ ມັນອອກສີເຫຼືອງອອນໆ. ຂ້າງໃນຂອງໝາກ ແບ່ງເປັນຫຼາຍໆຫ້ອງ, ມີແກ່ນເປັນຮູບສ່ວຍ ແລະ ແປຈຳນວນຫຼາຍ, ແກ່ນຫຸ້ມດ້ວຍເສັ້ນໄຍແລບໆ, ທັງໝົດແກ່ນ ແລະ ເສັ້ນໄຍຝັງຢູ່ໃນແຕ່ລະຫ້ອງຂອງໝາກ ແລະ ມີນໍ້າເມືອກໜຽວ ສີເຫຼືອງອອນ, ໄສໆ, ມີກິ່ນຫອມອອນໆຫຸ້ມໄວ້. ເດີມ ຕົ້ນໝາກຕູມມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະ ເທດອິນເດຍ ແລະ ເນປານ, ແຜ່ກະຈາຍໄປ ໃນບາງປະເທດໃນເຂດເອເຊຍຕາ ເວັນອອກສຽງໃຕ້ ດັ່ງເພິ່ນໄດ້ພົບມັນເກີດແບບທຳມະຊາດຢູ່ປະເທດລາວ, ມ່ຽນມ້າ, ຫວຽດນາມ, ໄທ, ກຳບູເຈຍ, ປາກົດສະຖານ, ບັງກະລາເທດ ແລະສີລັງກາ. ຕົ້ນໝາກ ຕູມພົບທົ່ວໄປຕາມປ່າປະສົມແຫ້ງແລ້ງ, ປ່າໂຄກ, ຢູ່ທີ່ຕ່ຳ ຫຼື ທີ່ສູງ 500-700 ມ, ມີ ຄວາມທົນທານຕໍ່ຄວາມແຫ້ງແລ້ງໄດ້ດີ. ຍ້ອນໝາກ ບັນຈຸທາດໂປຼເຕອິນ, ເສັ້ນໄຍ, ເກືອແຮ່ຈຳນ, ວິຕາມິນ B ແລະ ວິຕາມິນ C ໃນອັດຕາສູງ. ໃນປະເທດອິນເດຍ ແລະ ປະເທດອ້ອມຂ້າງຈຶ່ງມີການນຳໃຊ້ເປັນຢາປົວພະຍາດຢ່າງກວ້າງຂວາງ. ສ່ວນ ໃນ

ປະເທດລາວແມ່ນໃຊ້ຍອດອ່ອນເປັນຜັກກັບ, ໃຊ້ໝາກຜານບາງໆຕາກແຫ້ງ ແລ້ວປຸງແຕ່ງ ເປັນນ້ຳດື່ມສະໝຸນໄພ ດື່ມໄດ້ທັງຮ້ອນ ແລະ ເຢັນ, ດື່ມແກ້ ອາການເຈັບຕີນໂຕ ໃຫ້ຢູ່ສະບາຍຂຶ້ນ. ແຕ່ກ່ອນ ຊາວພື້ນເມືອງ ຍັງເອົານ້ຳເມືອກໜຽວ ຢູ່ອ້ອມແກ່ນໃຊ້ເປັນຢາງກາວອີກດ້ວຍ.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໝາກຕູມ
 ຮູບ 2: ຮູບໃບ ແລະ ໝາກສຸກ
 ຮູບ 3: ຮູບໝາກແຫ້ງເປັນຜານບາງ

ຄວາມສູງ: 10 ເຖິງ 12 ແມັດ, ຖິ່ນກຳເນີດ: ປະເທດ ອິນເດຍ ແລະ ເນປານ.
 ການນຳໃຊ້: ໃບໃຊ້ເປັນອາຫານ ແລະ ໃຊ້ໝາກແຫ້ງ ປຸງແຕ່ງເປັນນ້ຳດື່ມ ສະໝຸນ ໄພ ແລະ ໃຊ້ເປັນຢາປົວພະຍາດໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ ຍ້ອນໝາກບັນຈຸທາດໂປຼເຕອິນ, ເສັ້ນ ໄຍ, ເກືອແຮ່ຈຳນ, ວິຕາມິນ B ແລະ ວິຕາມິນ C ໃນອັດຕາສູງ.

ຕົ້ນໝາກຈອງ, ໝາກຈອງບານ [Ton Mak Chong, Ton Mak Chongbane]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: Scaphium macropodium

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Malva nut tree

ຕົ້ນໝາກຈອງ ຫຼື ໝາກຈອງບານ ເປັນໄມ້ຢືນຕົ້ນຂະໜາດໃຫຍ່, ມີເຂື່ອສາຍດຽວກັນ ກັບບັນດາຕົ້ນປ່າຈຳນວນໜຶ່ງ ດັ່ງ ບໍ່ແດງ, ບໍ່ແກ້ວ, ກົກສົ້ມໂຮງ,.. ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ ແຕ່ກໍ ແມ່ນຊະນິດທີ່ໃຫຍ່ກວ່າໝູ່ໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ຕົ້ນໝາກຈອງບານເປັນຕົ້ນຊື່, ຮຽວ, ສູງ 30-45 ມ, ເສັ້ນຜາກາງລຳຕົ້ນ 80-100 ຊມ, ແຕກງ່າຢູ່ປາຍຕົ້ນ ອ່າວຫຼາຍກວ່າ ຢູ່ສ່ວນລຸ່ມຂອງຕົ້ນ. ໃບຂອງພືດຊະນິດນີ້ ມີຈຸດພິເສດທາງດ້ານຮູບຊົງ ຍ້ອນມີຮູບຊົງ 3 ແບບແຕກຕ່າງກັນຕາມໄວຂອງຕົ້ນ ດັ່ງ ເວລາເປັນຕົ້ນອ່ອນໃບເປັນຮູບ 5 ແຊກເຫວີ ອອກຄືຝາມີນີ້ລະ, ແຜ່ນໃບໃຫຍ່ ກ້ານໃບກໍ່ຍາວອີກດ້ວຍ, ທັງແຜ່ນໃບ ທັງກ້ານ ສາມາດຍາວຮອດ 1 ມ ພຸ້ນ. ເມື່ອຕົ້ນຫາກເລີ້ມແກ່ ໃບພັດປ່ຽນເປັນຮູບ 3 ແຊກ, ຂະໜາດພໍປານໆເກົ່າ, ເມື່ອຕົ້ນແກ່ເຕັມໄວ ໃບບໍ່ເປັນແຊກອີກແລ້ວ ແຕ່ເປັນຮູບສ້ວຍ, ຕົ້ນໃບວ່າ ຮູບຫົວໃຈ, ປາຍໃບຍາວ ຄືປາຍດາບນີ້ລະ ແຕ່ຂະໜາດຫຼຸດເກົ່າປະມານ 4 ຫາ 6 ເທົ່າ. ຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ເປັນຕົ້ນສູງ, ການຕິດຕາມດອກເປັນໄປໄດ້ຍາກ, ດອກນ້ອຍ ຈັດລຽນກັນ ເປັນພື້ວຖິ່ງ, ບໍ່ມີກິບດອກ ແຕ່ສິ່ງທີ່ແນມເຫັນເດັ່ນກວ່າໝູ່ ແມ່ນ ກາບດອກຊຶ່ງອອກສີຂຽວອ່ອນໆປົນແຊກແດງຢູ່ດ້ານໃນ. ໝາກ ມີປົກເປັນ ແຜ່ນບາງ ກິ່ງເປັນໂກບຄ້າຍຈອງປົກບັງໝາກໄວ້, ເມື່ອໝາກແກ່ໃກ້ຈະຫລິ້ນ ປົກນັ້ນ ກໍ່ພັບແປເຂົ້າກັນ, ເປັນຮູບສ້ວຍຮຽວປາຍ, ປົກນີ້ເຮັດໃຫ້ໝາກປົວໄປໄດ້ໂກ. ໝາກ ມີສີຂຽວ, ບາດເວລາແຫ້ງ ມີສີນ້ຳຕານ. ຕົ້ນໝາກຈອງສາມາດໃຫ້ໝາກໄດ້ ເມື່ອອາຍຸຮອດ 10-15 ປີຂຶ້ນໄປເທົ່ານັ້ນ. ຊັບພິດ ມັນບໍ່ໄດ້ອອກດອກທຸກປີອີກ, ມັນ ຈະຂຶ້ນ 3 ຫາ 5 ປີ. ເມື່ອເຮົາແຊ່ໝາກແຫ້ງ ນວນທີ່ເປັນເສັ້ນໄຍສີນ້ຳຕານກໍ່ບານພູ ຂຶ້ນ, ດັ່ງນັ້ນ ເພິ່ນຈຶ່ງເອີ້ນພືດຊະນິດນີ້ວ່າໝາກຈອງບານ ເພື່ອຈຳແນກອອກຈາກໝາກ ຈອງທີ່ເກີດຢູ່ບັນດາປະເທດໃນເຂດອົບອຸ່ນ ແລະ ຖືກນຳມາປູກຢູ່ໝາກເໜືອຂອງລາວ ໂດຍສະເພາະຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນຊຽງຂວາງ ຊຶ່ງຢູ່ຕະກຸນຕ່າງກັນເລີຍ.

ຕົ້ນໝາກຈອງບານ ເກີດຢູ່ປ່າດົງດິບ ແລະ ປ່າປະສົມຕາມເປັນພູ, ຕາມແຄມຫ້ວຍ, ບ່ອນທີ່ມີຄວາມສູງແຕ່ 400 ມ ຂຶ້ນໄປ ແລະ ໃນດິນສົມບູນ. ຕົ້ນໄມ້ຊະນິດນີ້ ພົບ ເປັນກຸ່ມທຳມະຊາດໃນປະເທດລາວ, ມ່ຽນມ້າ, ໄທ, ພາກກາງຫວຽດນາມ, ກຳບູເຈຍ, ອິນໂດເນເຊຍ, ມາເລເຊຍ, ສິງກະໂປ ແລະ ບູໄນ. ສະເພາະຢູ່ໃນລາວ ເພິ່ນພົບເຫັນແຕ່ຢູ່ໝາກໃຕ້ ດັ່ງໃນແຂວງຈຳປາສັກ, ເຊກອງ, ອັດຕະປື ແລະ ສາລະວັນເທົ່ານັ້ນ ແລະ ປະເທດລາວກໍ່ເປັນຜູ້ຈຳໜ່າຍ ໝາກຈອງບານລາຍໃຫຍ່

ກວ່າໝູ່ຢູ່ໃນໂລກດ້ວຍ. ແຕ່ຜ່ານມາ ການຊຸດຄົ້ນ ໝາກຈອງບານຂອງຊາວບ້ານ ເກີນຂອບເຂດ ແລະ ແບບດັບສູນ ອັນໄດ້ເຮັດໃຫ້ພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ສູງງ່ຽງຕໍ່ການສູນພັນ. ຕົ້ນໝາກຈອງເຕີບໂຕຊ້າຫຼາຍທີ່ສຸດ ຊຳພັດເປັນຕົ້ນໃຫຍ່ອີກ, ເວລາຈະເກັບເອົາໝາກ ຊາວບ້ານມັກຈະຕັດຕົ້ນລົງໂລດ. ດີແຕ່ວ່າ ໃນທຳມະຊາດເບ້ຍຂອງພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ ເກີດຫຼາຍຢູ່ອ້ອມໆຕົ້ນແມ່ ແຕ່ກວ່າເບ້ຍຈະໃຫຍ່ຈົນໃຫ້ໝາກໄດ້ນັ້ນ ມັນໃຊ້ເວລາ ກວ່າໄມ້ຊະນິດອື່ນຫຼາຍ. ຊົນສ່ວນທີ່ເພິ່ນນຳໃຊ້ແມ່ນ ໝາກແຫ້ງເອົາມາແຊ່ນຳ ແລ້ວ ແຍກເອົານວນ ຊຶ່ງເປັນເສັ້ນໄຍສີນຳຕານ. ນວນຂອງໝາກຈອງນີ້ບັນຈຸທາດສານເປັນ ປະໂຫຍດຫຼາຍຢ່າງ ເຊັ່ນໂປຼເຕອິນ, ເກືອແຮ່ຈຳນວນໜຶ່ງ, ວິຕາມິນ B1 ແລະ ວິຕາມິນ B2. ນວນປະສົມໃນນຳ ໃຊ້ເປັນຢາເຢັນ ແລະ ປົວພະຍາດໄດ້ຫຼາຍຢ່າງ. ສູດຢາພື້ນເມືອງຈົນໄດ້ນຳໃຊ້ໝາກຈອງເປັນຢາມາໄດ້ຫຼາຍສັດຕະວັດແລ້ວ ແລະ ປະເທດຈີນ ກໍເປັນຜູ້ຊື້ລາຍໃຫຍ່ຂອງໂລກແຕ່ນັ້ນມາ. ໃນໄລຍະຫຼັງໆມານີ້ ຢູ່ປະເທດໄທ ກໍໄດ້ມີການປຸງແຕ່ງເປັນເຄື່ອງດື່ມສຳເລັດຮູບໃສ່ກະປອງໃນຊີ້ (ນຳສຳຮອງ). ສຳລັບຊາວລາວພາກໃຕ້ ຍັງນຳໃຊ້ນວນທີ່ແຊ່ແລ້ວປຸງແຕ່ງອາຫານ ແລະ ນຳຫວານຊຶ່ງເປັນສູດເອກກະລັກຂອງຊາວລາວພາກໃຕ້ອີກດ້ວຍ.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນໝາກຈອງ
 ຮູບ 2: ຮູບໝາກ ແລະ ປີກຂອງໝາກ
 ຮູບ 3: ຮູບໃບ ໃນເວລາເປັນຕົ້ນອ່ອນ

ຕົ້ນໝາກຈອງບານຖືກຈັດໃນບັນຊີແດງ ເພາະເປັນພືດທີ່ມີຄວາມສູງງ່ຽງຕໍ່ການສູນພັນ ຕາມສິນທິສັນຍາ ວ່າດ້ວຍການຄ້າຂາຍຊະນິດພັນສັດປ່າ ແລະ ພືດປ່າ ລະຫວ່າງ ຊາດ ເອີ້ນຊື່ຫຍໍ້ວ່າ <ໄຊແຕສ> (CITES).

ຕົ້ນເກດສະໜາ [Ton Ketsana]

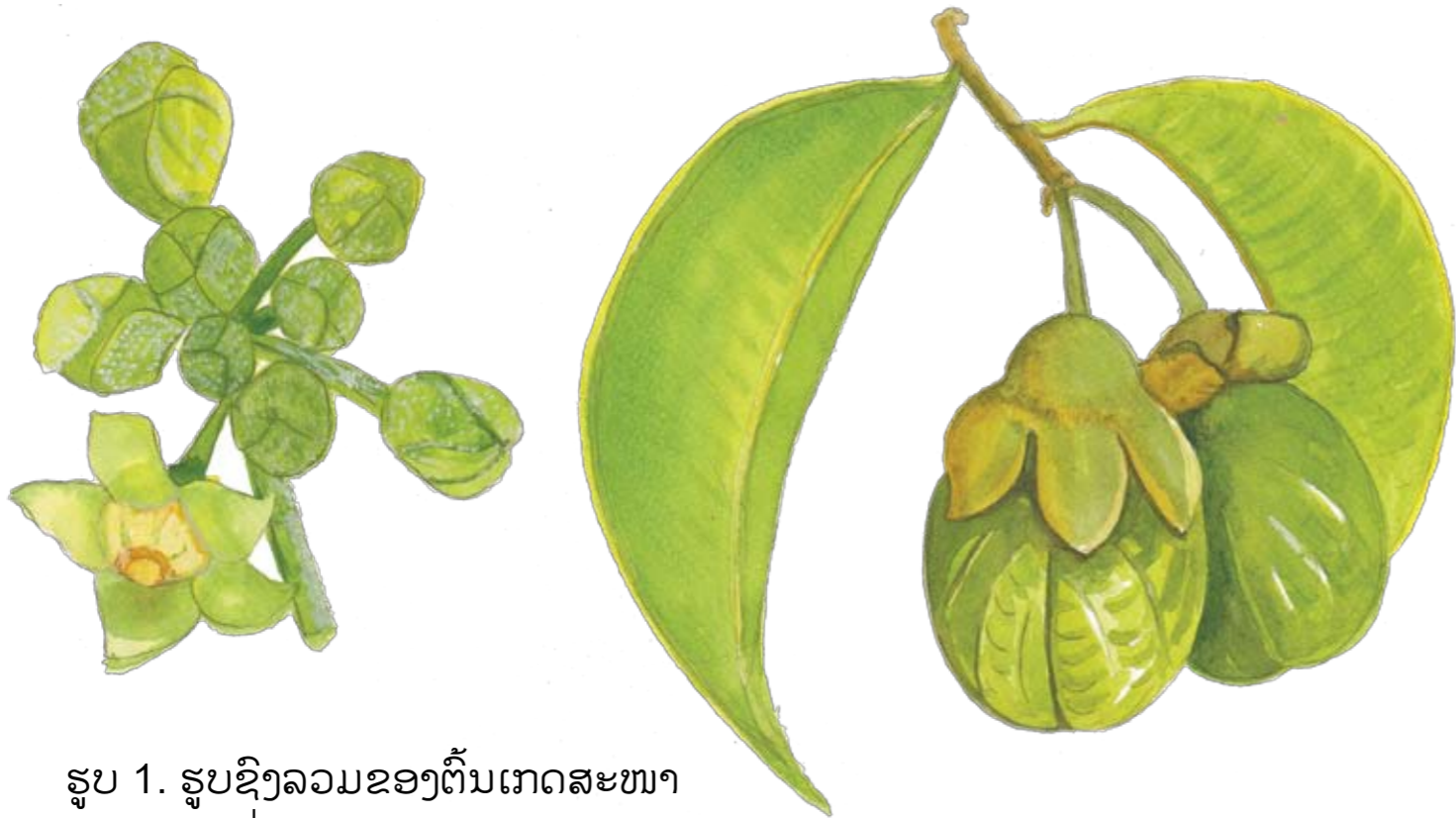
ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Aquilaria crassna*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Eagle wood tree, agar wood tree, aloes wood tree

ຕົ້ນເກດສະໜາ ເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ຜູ້ຄົນທົ່ວໆໄປຮູ້ຈັກດີໃນຊື່ (ໄມ້ເກດ) ຫຼາຍກວ່າ. ຕົ້ນໄມ້ທີ່ມີເຊື້ອສາຍລາຍລ່ອງຮ່ວມຕະກຸນດຽວກັນ ໃນຖານະເປັນຕົ້ນໄມ້ທີ່ຄົນເຮົາໃຊ້ແລະ ພໍເປັນທີ່ຮູ້ຈັກບໍ່ຄ່ອຍມີປານໃດ. ຕົ້ນເກດສະໜາເປັນໄມ້ຂະໜາດກາງ ແຕ່ 15 ຫາ 30 ມ, ເສັ້ນໜ້າຕ່າງ ກວ້າງເຖິງ 1 ມ. ຕົ້ນເກດສະໜາມີບາງລັກສະນະທີ່ຊ່ວຍໃນການຈຳແນກມັນອອກຈາກໝູ່ເພື່ອນໄດ້ ດັ່ງ ລຳຕົ້ນ ຕັ້ງຊື່, ມີເປືອກກ້ຽງ ແລະ ບາງ, ລຳຕົ້ນແບ່ງເປັນສອງງ່າແຕ່ໄລຍະຕົ້ນໆ ແລະ ສືບຕໍ່ແບ່ງເປັນສອງງ່າຫຼຸດໆກັນ ຈົນຮອດງ່າເລັກ ງ່ານ້ອຍ, ງ່າທັງໝົດທີ່ໄດ້ຈາກການ ແບ່ງກຳຢູ່ໃນທ່າຕັ້ງ. ເປືອກ ມີສີຂີ້ເທົ່າ ອົມສີນ້ຳຕານໃໝ່, ເຮືອນຍອດ ຮູບສ່ວຍຈ້ອມເຂົ້າຢູ່ປາຍເທິງ ສ່ວນຢູ່ລຸ່ມເຫວືອອກ. ໃບແມ່ນໃບດຽວ, ຈັບສະຫຼັບກັນ, ຮູບຂອບຂະໜານແກມຮູບໄຂ່, ສີຂຽວອອນຫາສີຂຽວເຂັ້ມ, ຜິວໃບດ້ານເທິງເປັນມັນ, ເສັ້ນກ່າງມີຈຳນວນຫຼາຍຈັດກັນຖີ່ໆ. ເວລາໃບແກ່ ເສັ້ນກ່າງຢູ່ກາງດູນຂຶ້ນ ແລະ ອອກສີເຫຼືອງ ສີດຽວກັບຂອບຂອງໃບ.

ໄມ້ເກດສະໜາເປັນພືດທີ່ເຕີບໂຕໄວ, ເປັນໄມ້ຜັດປຽນໃບຕະຫຼອດລະດູແລ້ງ. ດອກອອກເປັນຈຸ່ມສັ້ນ, ອອກຢູ່ດ້ານຂ້າງຂອງກົງ, ຕົ້ນຂອງກາບດອກຕິດກັນແໜ້ນເປັນທັງຮູບຈວຍ. ດອກອອກສີໄຂ່, ມີຂົນບົວເຕັມຢູ່ຕາມກົບດອກ, ເຕົ້າໄຂ່, ກ້ານດອກ ແລະ ຢູ່ກ້ານຊໍ່ດອກ. ໝາກຂອງໄມ້ເກດສະໜາເປັນຮູບກົມຄ້າຍໜ່ວຍໄຂ່, ບາງພັນກໍ່ມີປາຍເປອອກ, ບາງພັນ ກໍ່ມີປາຍຈ້ອມເຂົ້າ ແລະ ເປືອກກຳຢູ່ຍີ່ເລັກນ້ອຍ ຈັດກັນເປັນຈຸ່ມ, 4 ຫາ 6 ໝາກຕໍ່ພື້ວໜຶ່ງໆ. ພິເສດອີກອັນໜຶ່ງ ແມ່ນເວລາເປັນໝາກແລ້ວກາບດອກຂະຫຍາຍໃຫຍ່ຂຶ້ນ, ມີສີຂຽວ ແລະ ຈັບຢູ່ຕີນໝາກເບິ່ງຄືວ່າກາບດອກຊູໝາກໄວ້ຢູ່. ໄມ້ເກດສະໜາ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ໃນບັນດາປະເທດໃນເຂດເອເຊຍຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້, ເກີດໃນປ່າດົງດິບ, ເກີດບໍ່ເລືອກດິນ, ບ່ອນທີ່ມີລຳດັບຄວາມສູງແຕ່ 300 ຫາ 1000 ມ. ຄວາມຈິງໃນວົງການຄ້າເພິ່ນເອີ້ນໄມ້ເກດສະໜາ (ໄມ້ເກດ) ແມ່ນແກນຂອງລຳຕົ້ນທີ່ຖືກເຫັດຂັ້ນຕ່ຳໃນກຸ່ມເຊື້ອອາ ຫຼື ກຸ່ມຈຸນລະຊີບເຂົ້າໄປທຳລາຍໂຄງສ້າງເດີມ ຫຼັງຈາກທີ່ຕົ້ນນັ້ນມີບາດແຜໂດຍທຳມະຊາດ ຫຼື ໂດຍເຈດຕະນາກໍ່ແລ້ວແຕ່, ຈາກນັ້ນ ຈິ່ງໄດ້ແກນໄມ້ທີ່ພຸພັງ, ເບົາ, ເປັນແຊກໆມີສີຂີ້ກຳກຳ ແລະ ມີກິ່ນຫອມ. ມີພືດຫຼາຍຊະນິດໃກ້ຄຽງກັນໃນຕະກຸນດຽວກັນນີ້ທີ່ສາມາດໃຫ້ໄມ້ເກດສະໜາໃນຮູບແບບດຽວກັນຊຶ່ງລ້ວນແລ້ວ ແຕ່ມີລາຄາສູງຍອນມັນບັນຈຸທາດສານໃຫ້ກິ່ນຊຶ່ງແມ່ນນຳມັນລະເຫີຍນັ້ນເອງ. ໄມ້ເກດສະໜາ ທີ່ນິຍົມກັນຊຸດຄົ້ນໃນປະເທດ ລາວ, ຫວຽດນາມ, ກຳບູເຈຍ

ແລະ ໄທ ແມ່ນຊະນິດດຽວກັນ. ສ່ວນວ່າ ຢູ່ປະເທດອື່ນໃນເຂດເອເຊຍຕາເວັນອອກ ສ່ຽງໃຕ້ແມ່ນຊະນິດອື່ນອີກ ທີ່ໃກ້ຄຽງກັນ ແລະ ຊຶ່ງນອນໃນຕະກຸນດຽວກັນ. ຊື່ສ່ວນ ຂອງຕົ້ນເກດສະໜາ ທີ່ເພິ່ນນຳໃຊ້ແມ່ນແກນໄມ້ທີ່ພູພັງນັ້ນເອງ ທີ່ເພິ່ນເອົາມາ ກັ່ນ ແລະ ແຍກເອົານ້ຳມັນລະເຫີຍອອກ, ຫຼັງຈາກນັ້ນ ຈຶ່ງສົ່ງອອກຂາຍໃນຮູບນ້ຳມັນ ລະເຫີຍເຂັ້ມຂຸ້ນ. ນ້ຳມັນນີ້ ເອົາໄປໃຊ້ຫຼາຍຢ່າງ ດັ່ງຢູ່ໃນບັນດາປະເທດໃນເຂດຕາວັນ ອອກກາງ ແມ່ນໃຊ້ເຮັດທູບ, ເຮັດນ້ຳຫອມ ແລະ ເຮັດເຄື່ອງສຳອາງ, ຢູ່ປະເທດຈີນ ແລະ ປະເທດໃນເອເຊຍຕະວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ເພິ່ນໃຊ້ເປັນສ່ວນປະກອບໃນຕຳລາຢາ ພື້ນເມືອງລະດັບດີ. ໃນບັນດາປະເທດໃນເຂດເອເຊຍຕະວັນອອກສ່ຽງໃຕ້ການຊຸດຄົ້ນ ໄມ້ເກດສະໜາໄດ້ລະບາດແຮງມາຍາວນານ ແລະ ຍັງສືບຕໍ່ຢູ່. ຍ້ອນແນວນັ້ນ ໃນ ປະເທດເຫຼົ່ານັ້ນ ພຶດຊະນິດນີ້ຈຶ່ງຖືກຈັດໃນບັນຊີແດງ ວ່າຈະສູນພັນຕາມສົນທິສັນຍາ ວ່າດ້ວຍການຄ້າຂາຍຊະນິດພັນສັດປ່າ ແລະ ພືດປ່າລະຫວ່າງຊາດ ເອີ້ນຊື່ຫຍໍ້ວ່າ ໄຊແຕັສ (CITES). ທີ່ບ້ານເຮົາກໍໄດ້ເລີ່ມມີການປູກໄມ້ເກດສະໜາ ຢ່າງກວ້າງຂວາງ ຈາກແນວພັນທີ່ມາຈາກແກ່ນ ແລະ ເບ້ຍນ້ອຍທີ່ຂະຫຍາຍດ້ວຍເນື້ອເຍື່ອ.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນເກດສະໜາ
 ຮູບ 2: ຮູບຊົ່ວອອກ
 ຮູບ 3: ຮູບໝາກ
 ຮູບ 4: ຮູບເດັກນ້ອຍລົມກັນເລື່ອງນ້ຳຫອມທີ່ໄດ້ຈາກໄມ້ເກດສະໜາ ແລະ ໄມ້ເກດພູພັງ

ໄມ້ເກດສະໜາຖືກຈັດໃນບັນຊີແດງ ຕາມສົນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການຄ້າຂາຍຊະ ນິດພັນສັດປ່າ ແລະ ພືດປ່າລະຫວ່າງຊາດເອີ້ນຊື່ຫຍໍ້ວ່າ ໄຊແຕັສ (CITES). ນ້ຳມັນລະເຫີຍຂອງໄມ້ເກດໃຊ້ ເຮັດທູບ, ເຮັດນ້ຳຫອມ, ເຄື່ອງສຳອາງ ແລະ ໃຊ້ເປັນສ່ວນປະກອບໃນຕຳລາຢາພື້ນເມືອງ.

ຕົ້ນສີສຽດ [Ton Sisiet]

ຊື່ວິທະຍາສາດ: *Pentace burmanica*

ຊື່ທົ່ວໄປ ເປັນພາສາອັງກິດ: Burma mahogany, Tannine bark tree

ຕົ້ນສີສຽດ ແມ່ນໄມ້ຢືນຕົ້ນຂະໜາດກາງ ຮ່ວມຕະກຸນດຽວກັນກັບຕົ້ນຄ່ອມ, ຕົ້ນບໍພານ, ກຸ່ມຕົ້ນບໍເຂົ້າຈີ່ ທັງຫຼາຍ ດັ່ງນີ້ເປັນຕົ້ນ. ຄວາມຈິງ ຜູ້ຄົນທົ່ວໄປຮູ້ຈັກພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ຍ້ອນສີສຽດ ຫຼື ເປືອກສຽດຫຼາຍກວ່າຊື່ງແມ່ນເປືອກຂອງຕົ້ນສີສຽດນີ້ເອງ ທີ່ຊາວລາວເອົາມາຄ້າຂາຍໃນນາມເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຊະນິດໜຶ່ງ. ຕົ້ນສີສຽດ ມີບາງລັກສະນະທີ່ພໍ່ຊ່ວຍໃນການຈຳແນກໄດ້ ເຊັ່ນເປັນຕົ້ນຕັ້ງຊື່, ສູງ 20-30 ມ, ລຳຕົ້ນເປັນທໍ່ກົມ ອອກສີນ້ຳຕານແກມສີໝື່ນມີຮອຍແຕກຕື່ນ, ງ່າຕັ້ງ ແລະ ແຕກ ເປັນງ່າຍ່ອຍຢ່າງແໜ້ນໜາ. ເມື່ອຕົ້ນມີອາຍຸແກ່ ມີປົກຮາກໄຕ່ຕາມພື້ນດິນອອກໄປ. ໃບ ເປັນໃບດຽວ, ຈັບສະຫຼັບກັນ, ແຜ່ນໃບຫຍາບ, ຂອບໃບເປັນແຂ້ວເລື່ອຍ, ຕີນໃບມົນ ແຕ່ປາຍໃບແຫຼມເປັນຫາງຍາວເລັກນ້ອຍ. ຕົ້ນສີສຽດເປັນໄມ້ຜັດປ່ຽນໃບໄລຍະຍາວຕະຫຼອດໝົດລະດູແລ້ງ ເຮັດໃຫ້ເມື່ອໃບລົ້ນແລ້ວເຫັນແຕ່ງ່າເລັກງ່ານ້ອຍສົນສວ່າກັນຢູ່. ໝາກຂອງ ຕົ້ນສີສຽດເປັນໝາກແຫ້ງ ຈັດເປັນພົ້ວໃຫຍ່, ໝາກໜຶ່ງໆມີ 5 ປົກໂຄ້ງຕາມລວງຍາວຂອງໝາກ, ເວລາແກ່ໝາກອອກສີນ້ຳຕານ. ເມື່ອເຫັນໝາກຂອງຕົ້ນສີສຽດແລ້ວ ເຮັດໃຫ້ນິກເຖິງໝາກຂອງຕົ້ນເຊືອກທັງໆທີ່ວ່າຢູ່ຕະກຸນຕ່າງກັນ. ຕົ້ນສີສຽດ ມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດມາເລເຊຍ ແລະ ມຽນມາ, ຍັງພົບແບບທຳມະຊາດໃນປະເທດຈີນ, ລາວ, ກຳບູເຈຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ໄທ ອີກດ້ວຍ. ພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ ເກີດໃນປ່າດົງດິບເຄິ່ງແລ້ງ ແລະມີການນຳໃຊ້ເປືອກສຳລັບຂາຍເປັນສິນຄ້າຫຼາຍ. ເປືອກສີສຽດມີທາດສານຕາແນັງສູງ, ເພິ່ນໃຊ້ປະກອບກັບໃບພູ, ໝາກ, ເປືອກຫາດ, ປູນ,...ເປັນເຄື່ອງຄຽວ ເອີ້ນວ່າ ຄຽວໝາກ. ພັນໄມ້ຊະນິດນີ້ ເຕີບໃຫຍ່ຊ້າ ກວ່າຈະໄດ້ໃຊ້ເປືອກກໍກິນເວລາ 15-20 ປີຢູ່ໃນປ່າທຳມະຊາດ. ຢູ່ບ້ານເຮົາ ແຫຼ່ງທີ່ມາຂອງເປືອກສີສຽດ ຕົ້ນຕໍແມ່ນມາຈາກທຳມະຊາດ, ແຕ່ຫວ່າງ 30-40 ປີມານີ້ ໄດ້ມີການປູກເຄື່ອງປ່າຂອງດົງເພື່ອເປັນລາຍໄດ້ຂອງຊາວບ້ານນອກຈາກເກັບກູ້ຈາກປ່າໂດຍກົງແລ້ວ. ໃນຈຳນວນນັ້ນກໍມີຕົ້ນສີສຽດຊື່ງ ຊາວບ້ານໄດ້ປູກອ້ອມເຮືອນຊານ ຫຼື ໃນສວນໃກ້ບ້ານເພື່ອປົກປັກຮັກສາໄດ້ງ່າຍ. ແຕ່ກ່ອນ ການເກັບກູ້ແມ່ນເຮັດແບບດັບສູນເລີຍເພາະມີການຕັດຕົ້ນສີສຽດແລ້ວລອກເອົາເປືອກ, ແຕ່ໄລຍະຫຼັງໆມານີ້ໂດຍສະເພາະໃນສວນປູກ ມີການລອກເປືອກສຽດເຄິ່ງໜຶ່ງສຳລັບແຕ່ລະຕົ້ນ ແລ້ວປ່ອຍໃຫ້ເປືອກໄດ້ພື້ນຕົວແລະປົ່ງຄືນ, ໃນກໍລະນີນີ້ອາດລອກໄດ້ 2 ຫາ 3 ເທື່ອຕໍ່ປີ. ການຂາຍເປືອກສຽດ ບໍ່ແມ່ນແຕ່ຮັບໃຊ້ໃຫ້ແກ່ການຄຽວໝາກ ຂອງຜູ້ເຖົ້າຜູ້

ແກ່ຄົນລາວເທົ່ານັ້ນ ຍັງມີຢູ່ທາງພາກຕະວັນອອກສຽງເໜືອຂອງປະເທດໄທອີກ ແລະ ລາວເຮົາກໍໄດ້ສົ່ງເປືອກສຽດອອກໄປປະເທດໄທອີກ. ຊັ້ນສ່ວນທີ່ສອງຖືກນຳໃຊ້ ແມ່ນໄມ້ຊຶ່ງເປັນໄມ້ທີ່ໜຽວ, ເນື້ອໄມ້ລະອຽດອອກສີແດງຊ້ຳໆແກມສີຕັບໝູ, ປະກົດ ວ່າຢູ່ຫຼາຍປະເທດ ເພິ່ນໃຊ້ໄມ້ນີ້ເຮັດເພີນີເຈີທ້ອງການ, ເຮັດພື້ນເຮືອນ, ເຮັດເຮືອ, ເຮັດໄມ້ອັດ, ເຮັດຫີບ, ໃຊ້ຕົບແຕ່ງພາຍໃນເຮືອນ.

ຮູບ 1: ຮູບຊົງລວມຂອງຕົ້ນສີສຽດ
 ຮູບ 2: ຮູບເປືອກສີສຽດຂາຍຕາມທ້ອງຕະຫຼາດ
 ຮູບ 3: ຮູບໃບ

ຕົ້ນສີສຽດມີຖິ່ນກຳເນີດຢູ່ປະເທດ ມາເລເຊຍ ແລະ ມ່ຽນມ້າ, ຍັງພົບ ແບບທຳມະຊາດ ໃນປະເທດ ຈີນ, ລາວ, ກຳບູເຈຍ, ຫວຽດນາມ ແລະ ໄທ. ຢູ່ໃນປະເທດເຫຼົ່ານີ້ ລ້ວນ ແລ້ວແຕ່ມີການໃຊ້ເຂົ້າໃນການຄັງວໝາກທັງນັ້ນ. ໄມ້ສີສຽດໃຊ້ເຮັດເພີນີເຈີ, ໃຊ້ຕົບ ແຕ່ງພາຍໃນເຮືອນ.

ລົງເລິກພາກປະຕິບັດ
ເຝິກຫັດຄົນລຸ້ນໃໝ່
ໃຫ້ມີພະລັງ
ໃນການອະນຸລັກ
ມັກໃນການປູກຕົ້ນໄມ້
ໃສ່ໃຈໃນການສຶກສາ
ຫ້າວຫັນໃນການພັດທະນາ
ພາຊາດຈະເລີນ

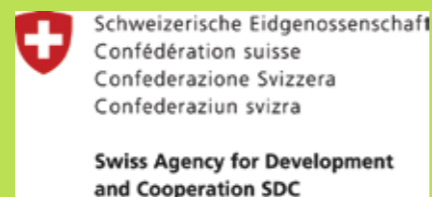
Pha Tad Ke Botanical Garden

ສວນພຶກສາຊາດ ຜາຕັດແກ້ ຕັ້ງຢູ່ແຄມແມ່ນ້ຳຂອງ ທີ່ຫຼວງພະບາງ ເປັນສວນ
ພຶກສາຊາດແຫ່ງທຳອິດຂອງ ສປປ ລາວ ໂດຍມີຈຸດປະສົງເຕົ້າໂຮມເອົາພັນພືດ
ທີ່ເກີດຢູ່ໃນທຸກໆພາກຂອງລາວ ຊຶ່ງຊຸມຊົນຊາວລາວ ເຄີຍນຳໃຊ້ ຫຼື ມີຄວາມ
ຮູ້ກັນມາແຕ່ຊຳນານ ມາປູກ ແລະ ປົກປັກຮັກສາໄວ້ໃຫ້ຄົນລຸ້ນຫຼັງໄດ້ເຫັນ
ແລະ ສຶກສາ ຄຽງຂ້າງກັບການປູກພັນພືດທີ່ມາຈາກແຫ່ງອື່ນ ເພື່ອເປັນການສ້າງສິ່ງ
ເອື້ອອຳນວຍໃຫ້ແກ່ການຄົ້ນຄວາວິທະຍາສາດ, ອັນຈະເປັນສ່ວນປະກອບໃນການ
ສຶກສາ ພຶກສາຊາດຂອງປະເທດລາວ ແລະ ຊີວະນານາພັນຂອງໂລກອີກດ້ວຍ.

Pha Tad Ke Botanical Garden
Luang Prabang, Lao PDR

Published with the generous support from SDC

Text: Dr. Bouakhaykhone Svengsuksa

Drawings: Kongngern Sengdee

Graphic Design: Rik Gadella

© 2011, Pha Tad Ke Botanical Garden & the Authors

www.pha-tad-ke.com

ຕົ້ນໄມ້ຈະມີຄຸນຄ່າ
ເມື່ອວ່າ ຄົນເຮົາຮູ້ຈັກນຳໃຊ້
ປ່າໄມ້ຈະສວຍງາມ
ເມື່ອເຮົາຮູ້ຈັກອະນຸລັກ ແລະ ປົກປັກຮັກສາ
www.pha-tad-ke.com

